

10
EIVISSA
(1974-2014)

Un dia, parlant amb l'Andreu Balasch, em comentà, referint-se a les sortides a Eivissa, que un grup d'amics, en aquest cas socis del Club del Mar - CRIS Terrassa fes una sortida cada any durant quaranta anys consecutius fins que l'edat i la manca de relleu generacional ens obliguessin a donar-la per acabada, de ben segur que no ha existit cap altre grup a Terrassa ni possiblement arreu de Catalunya amb mantenir una tradició de tanta durada.

En una altra ocasió, parlant amb en Pere Ros, vam comentar, al cap d'uns anys, que tot el que no està o bé escrit o bé fotografiat és com si no hagués existit. Sempre me n'he recordat d'aquest comentari, i ara en motiu d'editar el llibre dels 50 anys d'Història del Club del Mar - CRIS Terrassa, trobo l'oportunitat de deixar constància de manera sintetitzada dels aspectes més significatius de les activitats d'escafandrisme i convivència que ens portaren any rere any cada mes de juny a la Cala Bassa d'Eivissa des de l'any 1974 fins al 2014.

SALT DE COLUMBRETES A EIVISSA

Als inicis de la nostra activitat com escafandristes per poder anar a les illes Columbretes, només ens havíem d'enrolar a una barca de pesca que ens volguessin acollir. Això va canviar i els requisits i la burocràcia necessaris van augmentar. Ens exigien alta a la seguretat social, títol de pescadors i contracte. Amb això el viatge es complicà de tal manera que vàrem decidir canviar el nostre destí per l'illa d'Eivissa.

Enviàrem una delegació per buscar un lloc on muntar una base o campament vora la mar i a prop de fons submarins interessants. També necessitàvem estar prop d'un port per tenir llogada una embarcació per fer immersió i compressor de càrrega per a les ampolles. La delegació la formaren tres persones: en **Pere Valldaura**, en **Josep Verdager** i **Marcos Piulacs**, voltaren tota l'illa i no trobaren cap lloc idoni.

En aquella època, el nostre amic i company **Ramon Torner**, era directiu de l'empresa **Corberó**, el mateix senyor **Corberó** el va posar en contacte amb el **Miquel Sans Mora**, propietari de la finca de **Cala Bassa**. Aquesta consta de diverses cales fins a Cala Compte, una de les zones més verges, amb illes davant com La Conillera, S'illa del Bosc, Espartar, les Bledes i d'altres de més petites. En **Miquel Sans Mora** era tota una institució dins la nàutica. Era l'armador del **veler Altair**, un dels més grans d'Espanya i els primers anys sovint estava fondejat a la cala. La

seva filla Mariví era una gran submarinista, va fer més de mil immersions durant la seva vida i les últimes les va fer quan ja tenia més de vuitanta-cinc anys. El senyor Sans Mora ens va posar en contacte amb el qui era el seu representant a l'illa, el senyor Claude. En **Ramon Torner** féu un segon viatge, contactà amb ell i amb el comandant de marina d'Eivissa per tal d'obtenir l'autorització per poder muntar el campament a la mateixa sorra de Cala Bassa.

MARIVÍ

Ara fa tres o quatre anys, un dia, estant de vacances amb la meva família a Cala Bassa, vaig veure una senyora gran que sortia de l'aigua. Anava molt ben equipada: jaqueta de neoprè ulleres, tub i aletes. Ella em va cridar i em va fer senyals perquè hi anéssim. En acostar-nos-hi, la vaig conèixer. Era la senyora Maria Victòria Sans (Mariví), propietària de la finca de Cala Bassa filla del senyor Miquel Sans i mare d'en Josep de Quadras Sans administrador de Cala Bassa.

Ens va explicar que venia nedant des d'una cova que es troba a més de mitja milla de la cala. Quasi cada dia d'estiu, quan el mar ho permetia, anava i tornava nedant fins aquell indret, tot i que ja tenia més de vuitanta-quatre anys. També ens va explicar que aquell any havia fet mitja dotzena d'immersions al Maresme i que, durant tota la seva vida, n'havia fet més de mil.

CLIMATOLOGIA DE L'ILLA D'EIVISSA

Es va escollir Eivissa i en concret la costa oest d'aquesta illa, la que mira a la Península, per la seva climatologia que ofereix una aigua de mar ja temperada a finals de juny, així com per la transparència i riquesa dels seus fons marins.

Des de principis de juny fins a finals de setembre, d'un costat, una cadena de baixes pressions s'estableix al nord d'Àfrica i, de l'altre, l'anticicló de les Açores s'acosta a Europa.

Aquests dos fets tanquen Eivissa en el seu propi sistema ciclònic, originen un temps estable amb

tota la seva extensió, sols trencat per borrasques del sud poc freqüents i fronts freds a les capes altes pel nord, sobretot a finals de l'estiu donant lloc a les gotes fredes.

Aquesta estabilitat atmosfèrica pot durar fins a quinze dies seguits. La poca extensió de l'illa d'Eivissa, així com la situació dins el golf de València, fan que les brises siguin del sud-est quedant la costa oest a redòs i gaudint de mars bastant planes. Són precisament aquestes mars encalmades un factor molt interessant per a les nostres immersions.

UNA PINZELLADA D'HISTÒRIA

Durant el neolític i l'edat de pedra no hi ha constància que tingués població estable. Durant l'edat de bronze, els primers pobladors foren d'origen ibèric. El mil·lenni anterior a la nostra era arribaren els fenicis i, després, els grecs que, juntament amb Formentera, les anomenaren illes pitiüses, que vol dir lloc de pins en grec.

La ciutat d'Eivissa fou fundada el 654 aC pels cartaginesos que li posaren el nom d'Ibosin. Aquesta fou una fortalesa estratègica i comercial, i un excel·lent port natural per les seves embarcacions. També iniciaren l'explotació de les salines.

Després de la caiguda de Cartago, el 146 aC, es va convertir en refugi de pirates, motiu pel qual, Roma decideix ocupar-la i el 70 dC l'incorpora a Hispània amb el nom d'Ebusos.

Amb la caiguda de l'imperi Romà, el 426 dC, Eivissa fou devastada i conquerida pels Vàndals. L'any 554 passa a mans bizantines. De l'any 902 fins al 1235 va estar en mans musulmanes i es deia Yebisah.

El 1235 conquerí l'illa Guillem de Montgrí en el Benefici de Jaume I. Expulsà o esclavitzà la població musulmana i repoblà l'illa amb gent de l'Empordà, Barcelona i Tarragona, incorporant-la així a la Corona de Catalunya i Aragó.

La principal font d'ingressos de l'illa d'Eivissa, històricament les salines havien estat ja explotades pels cartaginesos i els romans. L'any 1235, Jaume I, després de la conquesta d'Eivissa, cedí l'úsdefruit de la sal als illencs. Això va representar un gran augment del nivell de vida dels habitants. Es va assolir un cert benestar perquè la Universitat d'Eivissa, sinònim d'ajuntament, gestionava la riquesa produïda per les salines i la distribuïa entre els habitants d'Eivissa i Formentera, inclosos els malalts i els que no podien treballar. La Universitat d'Eivissa era l'òrgan d'administració territorial de les illes d'Eivissa i Formentera creada el 1299 per Jaume II de Mallorca i abolida el 1715 amb el decret de Nova Planta.

De 1299 al 1714 va haver-hi anys bons i anys no tan bons. Hi va haver pesta, sequeres, pirateria, però també corsaris eivissencs. La sal generava molta riquesa i aquesta es repartia molt bé entra tota la població. Venien vaixells de tot el nord d'Europa a comprar i carregar sal. Aquests, alhora, arribaven amb les bodegues plenes de tota classe d'articles d'arreu per vendre'ls a Eivissa.

Un cop acabada la guerra de Successió el rei Borbó Felip V, espolia per la corona, a títol de conquesta, les salines que els habitants de l'illa havien estat explotant des de l'època dels cartaginesos. Això portà molta misèria. Amb el Decret

de Nova Planta, el 1714, el rei va suprimir els òrgans de govern eivissencs. Alguns dels habitants es dedicaren a l'ofici de corsari com el

famós capità Riquer i d'altres van passar per alts i baixos econòmics fins molt més endavant amb l'arribada del turisme.

PERE GIRÓ VS XICU, O LA PROVA QUE DEMOSTRA QUE ELS EMPORDANESOS VAN CONQUERIR EIVISSA

Els fets següents demostren que, el 1235, l'illa va ser conquerida i repoblada per gent de l'Empordà. En **Pere Giró** era un pescador cadaquesenc, que en diríem, de soca-rel. Algú de la colla un any el convidà a venir a Eivissa. Al mateix temps, al campament hi venia un pagès eivissenc anomenat **Xicu** a buscar les restes de la cuina per a les gallines.

Un dia van coincidir ells dos. En Pere el sentí parlar i va començar una conversa amb ell. La

resta de participants a l'escena els miràvem meravellats, tot i que, gairebé no els enteníem. En Pere parlant cadaquesenc tancat i en Xicu, eivissenc.

L'escena va ser tan reveladora que ni ells comprenien que s'entenguessin tan bé. A mitja conversa en **Pere Giró** em mirà i em comentà directe, sorprès i content: **"aquest home diu paraules que jo sentia dir al meu avi i que a Cadaqués només les diuen gent molt gran"**.

SORTIDA EN VAIXELL

El viatge començava al port de Barcelona a la terminal de la Transmediterrànea per tal d'embarcar amb el Ferry Barcelona-Eivissa. Els primers anys, carregàvem el **Land Rover d'en Pere Valldaura** i la furgoneta que ens deixava l'**Andreu Balasch** amb les coses que eren necessàries per passar tota la setmana. L'embarcament dels vehicles a la bodega del vaixell es feia pel lateral i havien de passar per sobre de dues bigues en forma de "U".

Un cop a bord, una vegada distribuïdes les cabines, anàvem a sopar al *self service* i després celebràvem Sant Joan amb coca i cava.

Normalment, **les coques les duia en Joan Guitart** que era forner de tota la vida i tenia el sobrenom de **«Tres Quarts de Quilo»**. Aquest nom li venia de l'època d'en Franco, de quan aquest no volia que el pa s'apugés i autoritzava als forners a fer els pans de quilo de menys pes. Recordo que al forn hi havia un cartell que deia: **"Panes de quilo de ochocientos cincuenta gramos"**. Anteriorment els pans es venien a pes o sigui que normalment en no arribar a fer el pes complet s'hi afegia **"la torna"**, o sigui un trocet més per arribar al quilo.

Després d'haver-nos menjat la coca i el cava, normalment, organitzàvem una partida de cartes, que durava fins a la matinada. Al voltant de les 4 del matí, ja vàiem el far de l'illa de Tagomago a través de les finestres. Seguíem navegant per la costa Est d'Eivissa i, de mica en mica, visualitzàvem el port i la vista d'aquest es tornava cada cop més nítida deixant-nos veure les imponents, alhora que belles i inoblidables, muralles d'Eivissa així com, les impressionants vistes de la Catedral.

Per al moment de desembarcar en **Manel Puyalto**, sempre previsor, ja tenia contractat i esperant-nos un autocar que ens conduiria cap al **Port de Sant Antoni de Portmany**. En arribar, ja ens esperava una embarcació que ens duria cap a **Cala Bassa**. Hi embarcàvem els equips de submarinisme i tota la resta d'equipatge. Els primers anys el camí era impracticable per turismes normals, només hi podien passar vehicles tot terreny molt ben preparats.

Abans d'embarcar fèiem un bon esmorzar a Sant Antoni i després ja ens dirigíem cap a la cala. Allà ens hi esperava En Paco l'encarregat que, amb el tractor i un remolc, ja ens havia recollit les coses que deixàvem guardades a la finca de

Cala Bassa. Els manetes de l'**Antonio Herrerías**, el **Josep Torres** i l'**Isidre Galí** muntaven l'aigua i l'electricitat, i els altres, les tendes de campanya.

Un cop tot acabat, **dinar al Restaurant Es Parral**, i a la tarda immersió ja que al mes de juny era molt llarga, al vespre el sopar es feia al campament.

CAMPAMENT DE CALA BASSA

En el nostre campament, la vida començava al matí quan tothom s'anava llevant de mica en mica. L'**Andreu, el cuiner**, ens feia esmorzar continental i esmorzar normal i era també tradició nostra fer arròs bullit ben carregat de ceba i d'all. En **Josep Soler** s'encarregava cada any de portar el pernil i els embotits de gran qualitat.

Al voltant de les onze, ja ens esperava la barca per fer la primera immersió del dia. Aquesta ens recollia a l'embarcador que hi ha al final de la cala i dona la benvinguda als passatgers amb un arc de pedra construït al pur estil eivissenc on hi diu "Benvinguts a cala Bassa". Allà sempre ens hi fèiem una foto de grup.

Cap allà les tres de la tarda, tornàvem per anar a dinar on també s'hi afegien el patró i els mariners de l'embarcació. Als volts de les cinc, alguns feien la immersió de la tarda i, els altres, feien la migdiada, estaven de tertúlia o anaven a banyar-se a la platja. Quan tornava el grup que feia la segona immersió, la de la tarda, s'ajuntaven a la resta del grup.

Després de les immersions de la tarda, la barca ens deixava a Cala Bassa i tornava cap a Sant Antoni. Alguns marxaven amb el Jeep cap a Sant Antoni a esperar la barca al port, per recollir i carregar les ampolles al Jeep i portar-les a omplir per al pròxim dia.

LA GUÀRDIA CIVIL

El primer any quan feia dos dies que estàvem acampats a la part del darrere de la platja, va venir la Guàrdia Civil, possiblement avisats pels del càmping de la cala que estava més amunt. Ens digueren que havíem de desmuntar el campament perquè no podíem estar acampats a la platja.

Vam parlar amb ells i els vam explicar el que fèiem i, després de moltes explicacions, ens

Al volant de les deu del vespre, començàvem a fer un bon sopar i sobretot gresca. Sempre molta broma i moltes rialles entre les explicacions de les activitats del dia. L'endemà, uns quants del grup marxaven del campament de bon matí per tornar a Sant Antoni per recollir les ampolles ja plenes i portar-les a la barca perquè aquesta pogués marxar cap a Cala Bassa i, els del Jeep, tornar a la Cala per poder embarcar i fer immersió.

Amb els anys, ja només fèiem immersió al matí i les tardes eren dedicades a migdiades, grans tertúlies i també per gaudir de banys a la platja, sobretot quan baixava el sol.

També ho celebràvem tot, i en ocasions convidàvem a les famílies **Quadras Sans** i **Gallart Sans** cada any a un o dos sopars i ens ho passàvem molt bé. Sempre vàrem tenir molt bona relació amb els nostres amfitrions durant els 40 anys d'estada a la Cala.

Han passat i hem conegut a tres generacions de la família, i actualment continua la bona relació amb el **nét del Sans Mora, en Josep de Quadras**. Una representació del grup fins i tot vam ser convidats a un dinar a la seva finca de **Can Pobla de Sant Llorenç del Munt**.

digueren: *"Esto lo vamos a solucionar. ¿Cuándo tienen previsto marcharse?"*. Nosaltres vam respondre: *"El próximo sábado". I ells ens van contestar: "Pues el domingo lo más tardar, tienen ustedes que desmontar el campamento y marcharse"*. I així és com es va solucionar tot. L'any següent ens vam situar dins la finca, fora totalment de la platja.

IMMERSIONS

Els primers anys, fèiem immersió al matí i a la tarda. A Eivissa, al mes de juny, les tardes són molt llargues. Decidíem el lloc on anar, normalment, segons el temps que feia i, també, segons les opinions del consell dels patrons, normalment l'eivissenc.

Davant de la zona on ens allotjàvem, **Cala Bassa**, hi ha diverses illes: **La Conillera**, **Espartar**, **L'Illa del bosc**, **Es Payaret**, **Les Bledes** i **Es Vedrà**. Això ens oferia quasi infinites opcions de zones per anar a fer immersió. Ens oferia també sempre la possibilitat de poder gaudir d'un redós a una banda o altra, fins i tot a mar obert, al **NO d'Es Vedrà**, en un escull anomenat la **Bota**, situada a 1 milla NNO del far, que emergeix escassament

un metre sobre l'aigua amb un fons de quasi 60 metres.

Una mica més amunt de la **Bota**, sobre un fons de 90 metres de profunditat, hi ha una plataforma de 35 a 40 metres, molt plena de vida, anomenada **Na Xamena** situada a 1,75 milles al NNO del far. També férem diverses immersions a les **Illes Margalides** on hi ha coves que les travessen.

De participants, el primer any, vam ser 20 de colla, amb els anys, arribàrem a ser 35, després s'estabilitzà sobre els 25, 30 i, els últims anys, tornàrem a ser uns 20.

He d'afegir que, per explicar totes les immersions, necessitaríem tot el llibre sencer.

LES EMBARCACIONS

La primera que llogàrem fou la **PORTUS MAGNUS**, una embarcació mítica per a nosaltres. La tinguérem llogada fins que se'ns va fer petita, perquè durant uns quants anys vàrem ser entre trenta i trenta-cinc participants. Fou substituïda per la **SAN JAIME** i, algun any, vam tenir la **HERMANOS VIÑAS**. En passar a vint

de colla, en tinguérem una de més petita, la **YA ESTÁ AQUÍ**. Cap al final com que no fèiem immersió cada dia compràrem una semirígida que la tinguérem fins que hi deixàrem d'anar, i la venguérem al Peter de l'esquí aquàtic de Cala Bassa.

FORMENTERA

Quasi cada any, aprofitant algun dia de vent molt fort i que no podíem fer immersió, fèiem una **sortida a Formentera**. Durant aquella jornada, ens banyàvem a la **Platja de Ses Illetes** i anàvem a menjar llagosta al **Molí de la Sal**.

Sortíem del Port d'Eivissa amb el ferry i desembarcàvem al Port de La Sabina de Formentera. Els primers anys, en arribar, llogàvem **bicicletes** i N'**Andreu Balasch** i En **Rafael Arguindegui** llogaven un **taxi** per a tot el dia. Li donaven

l'ordre següent: "Vostè segueixi els de les bicicletes", i així ho feia.

En aquella època, els taxis eren negres i, com que pocs camins de Formentera eren asfaltats, el vehicle, progressivament, deixava de ser negre per anar adoptant tons marronosos.

La comitiva cridava molt l'atenció ja que estava formada per un conjunt de bicicletes seguides per un taxi negre empolsinat al darrere conduït ben a poc a poc. Era un dia que sempre ens resultava d'allò més divertit.

EL MUSEU

Durant els dies que estàvem a Eivissa, cada any, fèiem una sortida que anomenàvem cultural. En una ocasió vam anar al **Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera** i, una de les coses que ens va cridar més l'atenció, van ser una espècie de motlles de terrissa.

Buscant informació, vam trobar que els fenicis i els eivissencs van ser dels primers del món a fabricar terrissa amb motlles i en sèrie a causa de la gran demanda que tenien de terrissa Eivissenca.

Aquesta gran demanda els hi va venir perquè a Eivissa no hi havia cap animal la picada del qual

fos mortal. A causa d'aquest fet, es va córrer la brama per tota la Mediterrània que la terra d'Eivissa no deixava viure cap animal que tingués verí i en conseqüència si es feia el menjar dins d'una olla o cassola feta amb terra d'Eivissa, en cas que el menjar contingues qualsevol cosa verinosa, aquesta quedava anul·lada i el menjar esdevenia segur per a ser pres.

Això va provocar una gran demanda d'aquests productes per tota la Mediterrània i, per satisfer-la, van haver d'optimitzar el procés manual de creació de ceràmica amb la introducció de motlles com els que vam descobrir en el Museu.

L'ERMITÀ DE CALA BASSA

Un dia, tot passejant per la finca de Cala Bassa, en una clariana del bosc, veiérem tot un seguit d'elements que ens van cridar l'atenció. Eren una banyera, diversos altars, una tenda de campanya, taules i cadires. Ràpidament, se'ns acostà un home vestit tot de blanc i ens explicà que era l'ermità de la cala. Ens va dir que ja feia anys que vivia allà al bosc, que vivia del que li portaven i ens va detallar que quasi mai li faltava de res. Com que nosaltres, l'endemà, ja marxàvem cap a casa, vam tornar al campament i li vam portar les provisions que ens havien sobrat.

L'any següent, va canviar de localització i ja el trobàrem instal·lat en una cova del penya-segat de la cala. Ens explicà que, de l'antiga localització al bosc, el feren marxar pel perill d'incendi. Una de les causes del perill d'incendi era deguda al fet que l'ermità, en el seu antic campament del

bosc, hi havia fet una tanca amb branques de pi i estava tot molt sec.

La seva localització nova, la cova, era un espai d'uns 2 per 3 metres, on hi cabia un llit, una taula per menjar i escriure i un petit foc per cuinar.

Era un home molt cult i instruït, que parlava diversos idiomes, català, castellà, anglès, francès, italià, llatí i alemany. Segons deia havia estudiat per capellà, també explicava que era l'exdirector de publicitat de la revista Triumfo i que un bon dia ho va deixar tot i vingué a Eivissa. Els primers anys va fer de mestre, però quan va cobrar una herència, va deixar de treballar fins que va acabar els diners. Després, es va traslladar a viure al bosc en una tenda de campanya.

Actualment viu molt feliç a una residència de la tercera edat a ciutat d'Eivissa.

EIVISSA, ÈPOCA DE LIBERALS I HIPPIES

Segons s'esqueia la data del dia 24 de juny Sant Joan la nostra arribada a l'Illa s'avançava o es retardava un o dos dies de manera que la revetlla es celebrava al Ferry o al campament. A la primera expedició va coincidir al campament a Cala Bassa. Cap a les set de la tarda feien retirar tots els turistes de la platja per retornar-los amb

barques cap a Sant Antoni als seus respectius hotels d'allotjament, de manera que la platja quedava absolutament deserta i ocupada exclusivament per nosaltres. Aquesta vegada ens va sorprendre el fet que a partir de les 21 h, van començar a arribar novament barques carregades de turistes (principalment joventut) tots

molt ben arreglats però amb vestits informals per anar a la platja, i ens vam fer la pregunta d'on anaven si ja no tindrien sol? De seguida ens adonàrem que es tractava de la celebració del solstici d'estiu, el dia més curt de l'any, objecte de festa important sobretot per a la comunitat sueca que eren majoria a Sant Antoni. A poc a poc es va omplir la platja mentre les noies totes rosses i bronzejades pel sol i algunes vermelles com gambes, amb corones de flors al cap, s'agrupaven amb nois i començaven jocs de platja i cànctics referits a la nit més curta de l'any. Ens vam quedar bocabadats amb aquell festival improvisat i desinhibit al qual malgrat la seva invitació no ens atrevírem a participar. Venien de l'altra punta d'Europa amb uns conceptes i moral liberals que aquí no els enteníem, la qual cosa va propiciar algun dels clàssics comentaris com: "hem nascut massa aviat", però en realitat el que va condicionar la nostra joventut van ser la guerra civil i l'autocràcia.

Nosaltres però organitzàvem les nostres sobretaules de sopars al campament sovint amenit-

zades pel "Papi" l'Antonio Luque i la seva guitarra amb un repertori on mai faltaven els recitals de poesia i la cançó *Mediterráneo* d'en Joan Manuel Serrat, amb una interpretació prou bona o més que la del mateix Serrat. En acabar la majoria es retirava a les tendes de campanya a dormir, mentre que el "Papi" que no tenia mai son i algú més que l'acompanyava anaven en cotxe a treure el cap per veure l'ambient nocturn a la discoteca Es Paradís de Sant Antoni, propietat del terrassenc **Josep Aguirre** amic del **Papi** i familiar d'en **Josep Soler** i de la seva dona l'**Encarna**. Allà el Papi era l'amo amb el seu caràcter extrovertit i afable es convertia amb el centre d'atenció de la discoteca una de les més grans i més famoses d'Eivissa. Tot just el dia clarejava apareixia el Papi pel campament i a l'hora d'esmorzar ja el teníem assegut a la taula disposat a iniciar una nova jornada.

**Fermí
Estragués i Ventura**

1967. Cala Bassa. El veler ALTAIR propietat del senyor Miquel Sans Mora, fondejat a la Cala. Foto: Fermí Estragués.

Mapa de la situació d'Eivissa dins el Golf de València.

2015. Illots situats al NE d'Eivissa. D'esquerra a dreta: Cala Conta, Espartar i Les Bledes.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Veler ALTAIR. Foto: Arxiu Família Sans.

1974 juny. Primer campament a la platja de Cala Bassa.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1979 juny. Jan Baca i Fermí Estragués preparats per a una immersió.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Maria Victòria Sans Acevedo «Marivi» durant una immersió. Foto: Arxiu Família Sans.

1985 juny. En Pere Giró pescador cadaquesenc juntament amb un grup de participants a l'expedició d'Eivissa. Foto: Manel Puyalto.

Plànol de l'àrea d'influència de les immersions des de Cala Bassa.

2015. El «Xicu» eivissenc de soca arrel juntament amb el Fermí Estragués.
Foto: Èlia Estragués.

1975 juny. II Expedició del Club del Mar - CRIS Terrassa, a Cala Bassa d'Eivissa, preparats per embarcar, en una part del grup hi podem veure d'esquerra a dreta: Josep Barris, Jaume Bultá, Fermí Estragués i Joaquim Garrido. Foto: Manel Puyalto.

Expedició a Eivissa. Grup després d'esmorzar a l'espera d'embarcar pel trasllat des de Sant Antoni d'Eivissa a Cala Bassa. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Expedició a Eivissa. Grup a bord del vaixell de la Transmediterrànea, d'esquerra a dreta: Josep Soler, Fermí Estragués, Joan Elías, Josep Torres, Francesc Elías, Joan Guitart, Lluís Egea i Jan Baca. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1974 juny. I Expedició. Port de Sant Antoni d'Eivissa. Grup preparat per embarcar cap a Cala Bassa. D'esquerra a dreta: Sebastià Mas, Marcos Piulacs, Antonio Herreras, Ramon Torner, Fermí Estragués, Pere Ros, Andreu Balasch, Josep Quera, Josep Soler, Ramon Rambla, Josep Torres, Joaquim Garrido, Ricard Alegre, Josep Barris, Josep Verdaguer, tripulant de l'embarcació, Manel Puyalto, Patró de l'embarcació, tripulant de l'embarcació, Joan Quera, Carretero cuiner de l'expedició. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

1975 juny. Primera ubicació del campament situat al bosc per sobre de l'embarcador. Posteriorment el campament es va situar a un altre lloc dins la mateixa finca de Cala Bassa. D'esquerra a dreta: Josep Barris, Fermí Estragués, Joan Elías, Andreu Balasch, Ramon Guinjoan, Ricard Alegre, Antoni Herrerías i Jaume Bultà. Foto: Manel Puyalto.

1978 juny. Grup preparat per anar a Sant Antoni d'Eivissa per terra. D'esquerra a dreta: Lluís Clols, Lluís Egea, Llorenç Pla, Fernando Doncel, Fermí Estragués, Frederic Tena, Rafael Àvila, Joaquim Garrido, Carretero cuiner, Agustí Rivas, Joan Sort i Manel Puyalto. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

Campament de Cala Bassa, tendes i lliteres que es van utilitzar gairebé durant quaranta anys. Foto: Arxiu Josep Torres.

Campament de Cala Bassa. D'esquerra a dreta: Andreu el cuiner, Manel Puyalto, Andreu Balasch i Ramon Guinjoan esperant la resta d'expedicionaris per esmorzar. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Anys '90, l'Andreu el cuiner preparant el dinar. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Antonio Luque «Papi», en un dels seus recitals al campament després de sopar. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Sopar al campament, amb recital de l'Antonio Luque «Papi». Grup amb els invitats, famílies Quadras Sans i Gallart Sans.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Sopar al campament, entre invitats i el grup podem veure d'esquerra a dreta: Josep de Quadras IV Comte de Sant Llorenç del Munt, Rafael Arguindeguí, Núria Ponts, Mònica Soler, Gregori Pau, Josep Soler, Andreu cuiner, Joan Elías, Francesc Elías, Josep Torres, Antonio Herrerías, Manel Puyalto, Fermí Estragués, Faustino Corral, Ricard Alegre i Ramon Guinjoan.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Grup dinant al campament. D'esquerra a dreta: Ricard Alegre, Ramon Guinjoan, Joan Elías, Jan Baca, Antonio Herrerías, Fermí Estragués, Andreu Balasch, Lluís Egea, Manel Puyalto, Isidre Galí, Patró de l'embarcació, ajudant de cuiner, tripulant de l'embarcació, Josep Torres, Ramon Rambla, Josep Soler, Joan Guitart, Antonio Luque «Papi». Foto: Arxiu Fermí Estragués.

2007 juny. Preparant el dinar al campament. D'esquerra a dreta: Pepe Aguirre terrassenc i propietari de la discoteca Es Paradís de Sant Antoni d'Eivissa, amb l'Antonio Luque «Papi».
Foto: Arxiu Antonio Luque «Papi».

Grup de participants en una de les expedicions. D'esquerra a dreta: Lluís Clols, Llorenç Pla, Joaquim Garrido, Salvador Aragú, Enric Condal, Isidre Grau, Lluís Egea, ?, Marcos Piulacs, Jaume Bultà, Ricard Alegre, Joan Sort, Fernando Doncel, Antonio Herrerías, Josep Aguilar, ?, Fermí Estragués, Manel Puyalto, Joan Elías, Ramon Guinjoan, ?, Carles Morera, Frederic Tena, Rafael Àvila, Andreu Balasch, Patró embarcació, Leandro Serra, tripulant, Carretero cuiner, ?, Josep Soler, ?, Francisco Rodríguez «Paco plomos», Àngel Anguita, Miquel Rodó, Agustí Rivas, i ?, tripulant.
Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

1984 juny. Visita del grup de Columbretes amb l'embarcació HARGAR, al grup de Cala Bassa. D'esquerra a dreta: a bord de l'Hargar: Ramon Torner, Josep Torres, Isidre Galí i Ignasi Gros. A terra part del grup de Cala Bassa, entre els quals podem distingir: Francesc Colom i Rafael Arguindegui. Foto: Sebastià Mas.

Lliurament a en Josep de Quadras IV Compte de Sant Llorenç del Munt d'un dibuix i manuscrit realitzat per en Joan Quera Degieux en agraïment a la invitació del dinar a Can Pobla d'un grup dels primers expedicionaris a Cala Bassa d'Eivissa. Foto: Sebastià Mas.

2017. Visita a Cala Bassa. El Fermí Estragués juntament amb en Paco encarregat de Cala Bassa. Foto: Èlia Estragués.

Entrada de Can Pobla amb el grup d'assistents al dinar ofert per en Josep de Quadras IV Compte de Sant Llorenç del Munt. D'esquerra a dreta: Sebastià Mas, Manel Puyalto, Fermí Estragués, Andreu Balasch, Ricard Alegre, Francesc Elías, Joan Quera, Josep de Quadras, Josep Soler, Josep Torres i Ramon Bruguera. Foto: Arxiu Sebastià Mas.

Grup a l'entrada de la Platja de Cala Bassa. D'esquerra a dreta: Josep Torres, Antonio Herrerías, Fermí Estragués, Joan Elías, Frederic Tena, Francesc Elías, Andreu Balasch, ?, ?, Guillermo Torres, ?, Lluís Marcet, Toni de l'estació de càrrega d'ampolles, Joaquim Garrido, Antonio Camarena, Joan Guitart, Lluís Clols, Ramon Rambla, Jaume Bultá, Rafael Àvila, Josep Soler, Manel Puyalto, Lluís Egea, Xavi Guevara, ?, Pere Giró, Francisco Rodríguez «Paco Plomos», Ramon Guinjoan, Ricard Alegre, Gabriel Bas, Àngel Anguita. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

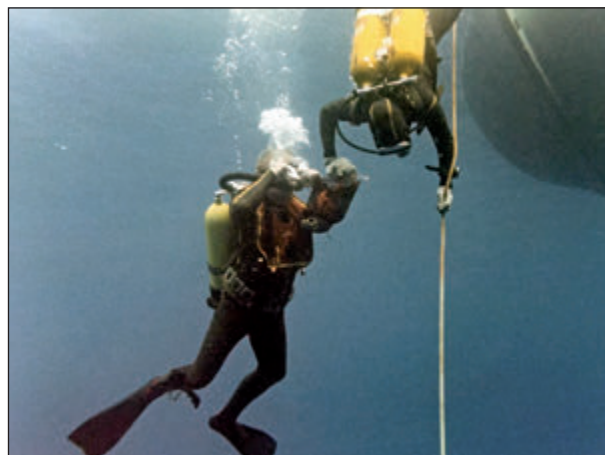
Darreres visites efectuades a Eivissa en grup reduït. D'esquerra a dreta: Ramon Bruguera, Francesc Elías, Fermí Estragués, Andreu Balasch i Ramon Guinjoan. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1974 juny. Una de les ubicacions del campament, que per ordre de la Guàrdia Civil es va haver de situar a un altre indret. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Grup iniciant una immersió des de l'embarcació PORTUS MAGNUS. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

Inici d'una immersió. Foto: Sebastià Mas.

Visita del grup al Gervasi Escayol a l'Illa de Formentera. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Finalitzada la immersió a bord de l'embarcació PORTUS MAGNUS. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Darreres immersions del Grup. D'esquerra a dreta: Joan Elías, Francesc Elías, Lluís Egea, Fermí Estragués, Andreu Balasch, un invitat de Barcelona, Antonio Herrerías, Josep Soler, Ramon Guinjoan, Josep Torres i Ramon Bruguera. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Primera expedició a Eivissa, desembarcant del PORTUS MAGNUS a Cala Bassa. A la passarel·la: Josep Quera, Sebastià Mas i Antonio Herrerías. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

2009 juny. Cala Bassa, última embarcació pneumàtica semi-rígida propietat del grup ja mes reduït d'assistents a les expedicions. D'esquerra a dreta: Francesc Elías, Ramon Bruguera, Lluís Egea, Fermí Estragués, Manel Puyalto i Joan Elías. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

1982 juny. Illa de Formentera. Excursió al far de La Mola. D'esquerra a dreta: Francesc Elías, Fermí Estragués, Andreu Balasch, Isidre Grau, Lluís Egea, Manel Puyalto, Jaume Bultà, Josep Torres, Joan Guitart, Ramon Rambla, Rafael Arguindegui i Josep Soler. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Cala Bassa. Grup a bord de l'embarcació HERMANOS VIÑAS preparats per a una sortida d'immersió. D'esquerra a dreta: Josep Aguilar, Rafael Àvila, ?, Jaume Bultà, Ricard Alegre, Joaquim Garrido, Àngel Anguita, Josep Torres, Ramon Guinjoan, Fermí Estragués, l'ajudant del cuiner, Miquel Carretero, el cuiner, ?, Bach, Andreu Balasch, Leandro Serra, Fernando Doncel, Josep Soler, Miquel Rodó, Carles Morera, ?, Antonio Herrerías, ?, ?, Salvador Aragú, Lluís Clols, Enric Condal, Agustí Rivas, Manel Puyalto, Frederic Tena, Francisco Rodríguez «Paco Plomos», ?, Joan Sort i Llorenç Plà. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

Cala Bassa. Grup a bord de l'embarcació SAN JAIME preparats per a una sortida d'immersió. D'esquerra a dreta: Domingo Pardell, Josep Soler, Antonio Luque «Papi», Llorenç Plà, Joaquim Garrido, Ramon Guinjoan, ?, Josep Font, Víctor Galan, ?, Nogueras, Salvador Aragú, Rafael Arguindegui, Carles Morera, Manel Puyalto, Agustí Rivas, i l'ajudant del cuiner. Foto: Arxiu Club del Mar - CRIS Terrassa.

1989 juny. Visita a Formentera, dinar al restaurant El Molí de la Sal. D'esquerra a dreta: ?, Francesc Elías, Josep García, Joan Elías, Fermí Estragués, Joan Guitart, Antonio Herrerías, Antonio Luque «Papi», Rafael Arguindegui, Andreu Balasch, Lluís Egea, Manel Puyalto, ?, Ricard Alegre, Ramon Guinjoan i Josep Torres.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

Visita del grup al Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

2018 juny. Motlles de ceràmica de l'època fenícia per a la fabricació en sèrie de figures de terrissa. Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1994 juny. Bosc on al principi estava situat en Pep l'ermità de Cala Bassa. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1997 juny. En Pep l'ermità de Cala Bassa.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1995 juny. Exterior de la cova situada al penya-segat de Cala Bassa. D'esquerra a dreta: Ernest Bellés, Francesc Elías, Pep l'ermità, Joan Elías i Frederic Tena. Foto: Arxiu Fermí Estragués.

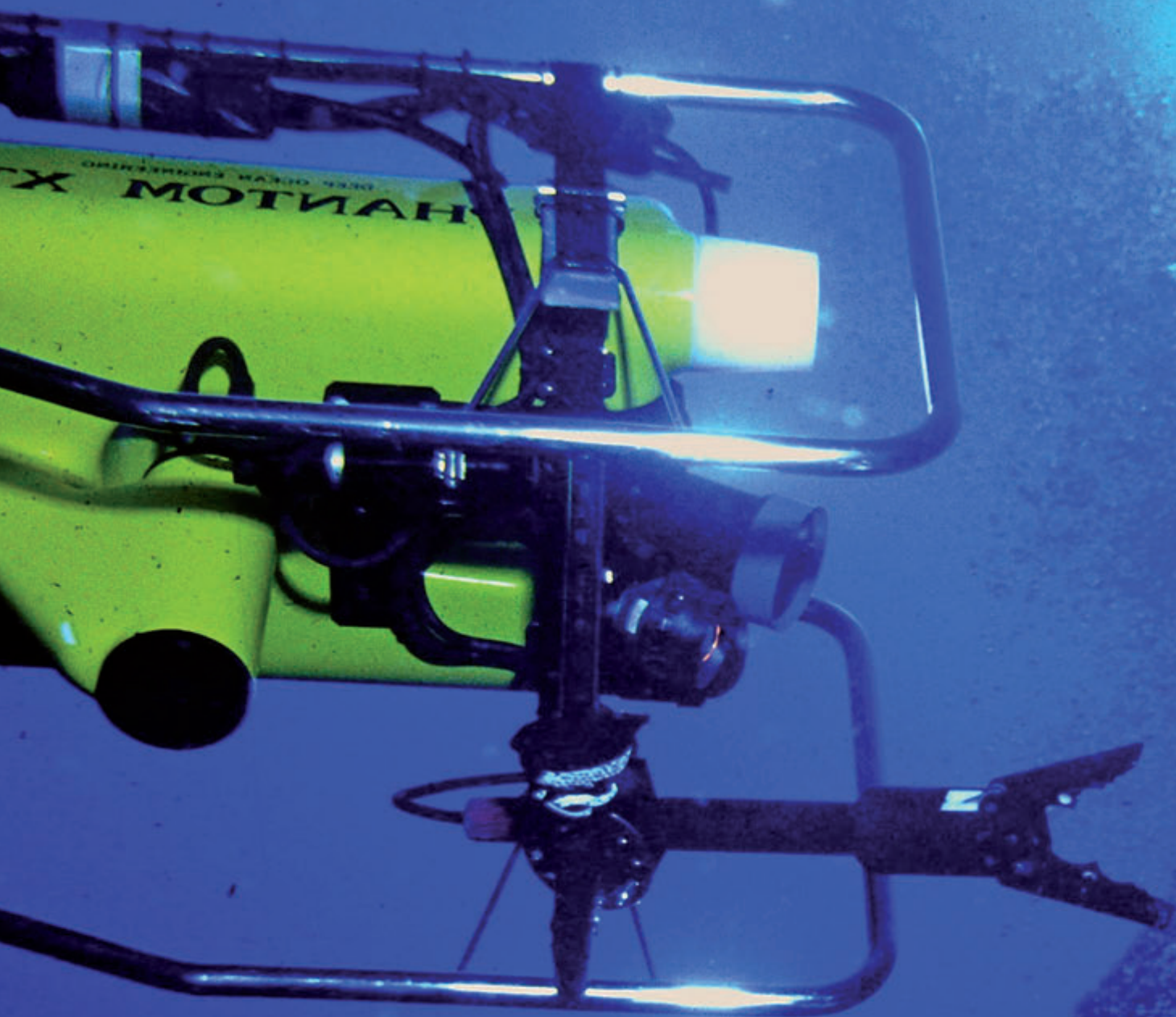
1995 juny. Interior de la cova de l'ermità de Cala Bassa.
Foto: Arxiu Fermí Estragués.

1974 juny, 23. Solstici d'estiu. Festa de la comunitat sueca de vacances a Cala Bassa. Foto: Arxiu Club del Mar.

1974 juny, 23. Grup contemplant la festa de la comunitat sueca, època de liberals i hippies. D'esquerra a dreta: Pere Valldaura, Sebastià Mas, Josep Torres, Josep Soler, Josep Barris, Carretero el cuiner, Jaume Bultà i Ramon Torner. Foto: Manel Puyalto.

11

EXPLORACIONS AMB VAIXELLS I ROBOTS

A partir de la desaparició de la Nereida I a la Rada de Cadaqués, el grup va decidir la compra de la Nereida II per continuar amb l'activitat del submarinisme a la mateixa zona. Assegurada aquesta continuïtat, vaig decidir particularment en ampliar el ventall de possibilitats i poder disposar d'una altra embarcació de més envergadura i autonomia.

Juny de 1976 - HARGAR

Fira del "VAIXELL DE BLANES"

Un pesquer exposat ens cridà l'atenció, pugem a bord

Inspecció general i visita a la sala de màquines
Motor Leyland 200CV etc etc

"Ehh !! *quien anda por aquí*"

En Sebastià Mas i jo, treiem el cap per la finestra.

"Què? tu i tu?"

Davant nostre en Francisco Haro anterior propietari del "Port de Garraf" primer vaixell del Club del Mar.

La coincidència era massa, la decisió ja està presa, l'**Hargar**, així es deia el pesquer, acabat de sortir de les drassanes de Lekeitio ja estava disposat a formar part de la nostra flota.

La Costa del nord de Catalunya era molt interessant, però molts de nosaltres teníem necessitat de conèixer també altres paisatges submarins de les costes mediterrànies més properes. L'estiu del 77, en Sebastià Mas i jo, juntament amb les nostres famílies posem rumb a Menorca (Cala Fornells) i des d'aquesta cala iniciem singla-

dures per totes les Illes Balears aprofitant els dies d'estiu i vacances, acompanyats per alguns amics submarinistes del Club del Mar interessats en aquests projectes que s'iniciaven i que avui encara tenen continuïtat, amb expectatives diferents. Consecutivament es va continuar a: Balears, Cabo de Palos, Cartagena, Cabo de Gata, Alborán, Gibraltar, Cabo de San Vicente, Ceuta, Melilla, Illes Xafarines que entre d'altres varen ser els destins més visitats.

A l'agost de 1986 l'Hargar quedava definitivament amarrat al *Puerto de la Duquesa* (Andalusia) després de moltes aventures i avisos de tot tipus, demanant-nos que li busquéssim un substitut més ben preparat. Pocs dies després el vaixell apareixia al Cap de Creus fent sortides amb un club de submarinisme de Port de la Selva compartint els fons marins de la "Massa d'Or" amb la "Nereida" que era el vaixell que va substituir el "Port de Garraf". **Moltes coincidències**. Amb l'Hargar vam navegar més de 10.000 MN col·laborant amb més de 1.500 immersions. El projecte del nou vaixell es va contractar a Holanda i el vàrem batejar amb el nom de **Bon Geni**.

1989 - Botadura del BON GENI

Nom:	Bon Geni	Calat:	2 m
Matrícula:	6ª-BA-2-16-05	Desplaçament:	27 tones
Pavelló:	Espanyol	Combustible:	5.000 l
Material:	Alumini	Velocitat:	10 n
Eslora:	18 m	Motorització:	2 Cum 210 hp
Mànega:	4,5 m	Generadors:	1 Vetus 10 Kwa

equipat amb un ROV preparat fins als 250 m.

Paral·lelament constituïem una associació que més endavant esdevindria la fundació "ARGO MARIS", amb la qual es podrien aconseguir col·laboracions amb empreses i institucions interessades en la investigació submarina. No en teníem prou, i el 2003 contractem un nou projecte equipat amb les últimes tecnologies, batejat amb el nom de "**Bon Pigall**" i que era botat al Port de Vilanova i la Geltrú a principis de 2006.

2006 - Botadura del BON PIGALL

Nom:	Bon Pigall	Calat:	1,2 m
Matrícula:	6ª-BA-1-13-06	Desplaçament:	48 tones
Pavelló:	Espanyol	Combustible:	10.000 l
Material:	Alumini	Velocitat:	17 n
Eslora:	23,8 m	Motorització:	2 Cat 800 CV
Mànega:	5,5 m	Generadors:	2 Cat de 20 i 10 Kwa

equipat amb un ROV preparat fins als 500 m.

Des del seu inici diversos socis i amics submarinistes del Club del Mar han estat tripulants i passatgers d'aquestes embarcacions havent pogut gaudir de les singladures per efectuar immersions que sempre recordarem. Hem navegat més de 100.000 MN i hem contribuït en més de 5.000 exploracions submarines de tot tipus fins a profunditats de 400 m.

Actualment el **Bon Pigall** amb base al *Puerto de Aguadulce* (Andalusia) ha estat rebatejat amb el nom de **Ocean Explorer**, a l'espera de nous reptes i esdeveniments que ens puguin continuar emocionant.

EL FRANCISQUITA

Com no podia ser d'altra manera, a la nostra arribada a Menorca amb l'"Hargar", ens vàrem dedicar els primers anys a la recerca dels punts més interessants pel submarinisme, sempre col·laborant amb els pescadors de la zona que a la dècada dels 70 pràcticament eren els únics que coneixien els fons marins, seduïts per les restes que recuperaven i sempre referenciant la zona per les senyes preses des de mar cap a terra. Gràcies a en Josep Anglada "El Papi" (de Menorca) se'ns va informar que el 17 de desembre del 1952, durant una nit de fort temporal de tramuntana i pluja intensa, després d'embarrancar amb un baix del Cap Nati, El "Francisquita" va fer marxa enrere per separar-se de la costa, i quedà engolit per les aigües a una fondària de 52 m i a 1,4 milles al NO de Punta Nati. Una dotzena d'intents sense èxit, varen ser suficients per estimular-nos a reunir les "lliures" necessàries per adquirir una sonda de paper electroestàtic, que quan teníem sort marcava el derelictes dues hores després d'iniciar la recerca.

Així va ser com vam començar les visites i filmacions del derelictes procurant que ningú sapigués la seva posició exacta. El vaixell estava intacte, el màstil, el pont, les cabines, la cuina amb les seves olles sobre els fogons i sempre ocupat per una família de mersos que esperaven la nostra visita, tot ell coronat per un grup de cívies que navegaven a l'entorn del màstil que pujava fins els 37 m.

El capità del vaixell i responsable de l'enfonsament vivia a Santurce pràcticament confinat, doncs des que es va produir l'enfonsament, no va navegar mai més.

Tot i això vàrem decidir fer-li una entrevista a casa seva i amb un acte molt emotiu per a nosaltres i la seva família i va ser pràcticament quan ens acomiadàvem que va manifestar que estaria molt agraït si li poguéssim recuperar una col·lecció de segells que guardava a la seva cabina. Amb un trist somriure, li vàrem recordar que el vaixell feia més de 20 anys que estava sota l'aigua.

Per altra part, és possible que molts aficionats al submarinisme recordin que el club de futbol "Real Sociedad" organitzava anualment la setmana de "Cine Submarino de San Sebastián" al capdavant del qual s'hi trobava el nostre amic Francisco Pizarro, persona relacionada amb tots els submarinistes, reconegut mundialment. Una representació del Club del Mar era convidada cada any a aquest festival de la imatge submarina i va ser a l'any 1980 quan vàrem demanar-li al nostre amic Paco que també convidés al capità del "Francisquita" a l'acte de cloenda de l'esdeveniment, i així ho va fer.

Després de la projecció del reportatge del "Francisquita" vàrem establir un col·loqui amb els assistents i a les darreres paraules demanàrem

que el seu capità, allà present, ens acompanyés a l'escenari.

Naturalment li van fer saber que de les restes de la col·lecció de segells res de res, però que de ben segur reconeixeria amb satisfacció el que guardava una capsa que li vam entregar personalment.

Poc a poc (el capità que tenia més de 85 anys) la va anar obrint i després d'uns segons de silenci tothom va sentir l'exclamació: *¡¡¡mi máquina de escribir!!!*

Pocs minuts després van fer presència uns sanitaris que amb una ambulància ingressaren a

l'hospital al nostre protagonista per ser atès de l'impacte emocional.

Va ser l'any següent que acompanyats per dos submarinistes fundadors d'un club de busseig de Ciutadella, vam fer la darrera visita al derelict abans de continuar la singladura iniciada amb l'"Hargar" per la resta de les costes mediterrànies espanyoles i del nord d'Àfrica.

**Josep
Quera i Martí**

Maqueta de l'embarcació HARGAR d'en Josep Quera.

1977. L'HARGAR al Port Balís preparat per salpar en la seva primera singladura cap a les Illes Columbretes, a popa en Josep Barris. Foto: Sebastià Mas.

1978. Josep Quera amb la càmera submarina de 16 mm a Menorca. Foto: Sebastià Mas.

1979. Maqueta del MALAKOFF enfonsat el 02/01/1929 entre l'arenal de San Saura i Cala Es Talaier, després de topat amb l'escull des Governador a la costa SO de Menorca. Al naufragi hi van perdre la vida 28 persones de les 37 que es trobaven a bord. Mercant de bandera francesa pertanyia a la «Société Auxiliaire de Chargeurs Français» i navegava del port nord-africà d'Alger cap a Marsella. El derelict es troba a 39 m de fondària i a les bodegues i romanen quantitat de materials de construcció com rajoles, sacs de ciment, acers, etc.
Autor maqueta: Antoni Picó, investigador de Ciutadella, Menorca.

1979. Rajoles recuperades amb l'HARGAR de les bodegues del MALAKOFF. Foto: Sebastià Mas.

1990. Embarcació BON GENI de la Fundació Argo Maris, d'en Josep Quera, a les Drassanes de Vilanova i Geltrú preparat per al seu avarament. Foto: Sebastià Mas.

1990. Josep Quera a bord del BON GENI equipant-se per a una immersió al Cap de Creus. Foto: Sebastià Mas.

1999 juny. Jan Baca a bord del BON GENI preparat per a una immersió a les Columbretes. Foto: Sebastià Mas.

1999 juny. Grup a bord del BON GENI a les Columbretes. D'esquerra a dreta: Sebastià Mas, Neus Abad, Ramon Rambla, Lluís Cloles, Josep Quera armador i patró, i Jan Baca. Foto amb temporitzador: Sebastià Mas.

2001. BON GENI després de ser ampliat 2,5 m per assolir 18 m d'eslora total. Foto: Neus Abad.

Moment del naufragi del FRANCISQUITA. Al seu costat de babord el vaixell d'auxili «Ciudadela» de la línia regular de Palma a Ciutadella, que no va poder fer res a conseqüència del fort onatge i de la crítica situació del Francisquita. Foto: Desconegut.

2000 juny. BON GENI de la Fundació Argo Maris, navegant direcció a les Columbretes. A bord, d'esquerra a dreta: Isidre Galí, Josep Quera i Francesc Colom. Foto: Sebastià Mas.

Maqueta del FRANCISQUITA de 45 m d'eslora, enfonsat el 17/12/1952 a la punta del Cap Nati al NO de Menorca sense pèrdues humanes. Els seus 14 tripulants van abandonar el vaixell abans del seu enfonsament conseqüència d'haver topat contra la costa en una nit de temporal amb vent i pluja. Construït a unes drassanes de Bilbao amb matrícula de Sevilla. Al moment del naufragi transportava un carregament de cent tones de polpa de remolatxa i una partida de suro estibada a coberta amb destí a Palamós. El derelict es troba a 50 m de fondària. Autor maqueta: Desconegut.

2002. Josep Quera en una immersió al FRANCISQUITA en un fons de 50 m a Menorca. Foto: Neus Abad.

2002. El robot ROV (Remotely Operated underwater Vehicle), vehicle submarí controlat a distància des de la superfície del BON GENI, al derelict del FRANCISQUITA a un fons de 50 m. Foto: Neus Abad.

2006. Port de Mataró. Acte de presentació de l'embarcació BON PIGALL de la Fundació Argo Maris, per part del seu armador en Josep Quera a un grup de socis i amics del Club del Mar - CRIS Terrassa. D'esquerra a dreta: Ramon Rambla, Francesc Elías Joan Quera, Antoni Herreras, Josep Soler, Isidre Grau, Fermí Estragués, Josep Quera armador i patró, Neus Abad operadora del ROV i dels instruments informàtics a bord, Josep Torres i Manel Puyalto. Foto: Tripulant del Bon Pigall.

2006 novembre. Port de Mataró. Proa del BON PIGALL. Detall dels caps d'amarratge.
Foto: Sebastià Mas.

2006 novembre. Josep Quera comprovant la fiabilitat del robot ROV del BON PIGALL, mentre li serveix el cava inaugural.
Foto: Sebastià Mas.

2007. BON PIGALL de la Fundació Argo Maris d'en Josep Quera, fondejat a Eivissa. Eslora 23,8 m, mànega 5,50 m, desplaçament 48 tones, velocitat 17 nusos, equipat amb un robot ROV preparat per a 500 m de fondària.
Foto: Sebastià Mas.

2007. El robot ROV (Remotely Operated underwater Vehicle) vehicle submarí controlat a distància des de la superfície del BON PIGALL, operant a Menorca. Foto: Neus Abad.

2007. Neus Abad emergint d'una immersió a Eivissa al mirall de popa del BON PIGALL. Foto: Sebastià Mas.

12

FOTOGRAFIA I VÍDEO SUBMARÍ

FOTOSUB. QUATRE APUNTS DE LA MEVA EXPERIÈNCIA

Era cap a l'any 1975 que vaig començar a anar al Club del Mar. Encara no era submarinista, però el meu germà havia fet el curset que aleshores s'anomenava "Apte per activitats subaquàtiques de 2a classe" de la *Jefatura de Marina Mercante* (el que correspon ara a un 2 estrelles de la FEDAS) i jo esperava fer els 17 anys per seguir els seus passos.

Just arribar al Club recordo com les imatges gravades amb super 8 pels més pioners del Club em van captivar. Especialment la pel·lícula de Galápagos que vam visionar al Club. Em vaig marcar un objectiu, un somni: anar algun dia a visitar aquestes illes. Un somni fet realitat, gravat i fotografiat no una sinó dues vegades, per terra i per mar.

Amb 17 anys vaig començar a submergir-me i amb 60 encara no he parat. En aquell temps la fotografia era també una de les meves grans aficions.

Vaig començar, no obstant, amb la fotografia submarina en una època avançada. Ja feia 20 anys que era submarinista, però no vaig ajuntar les dues aficions fins que vaig començar a viatjar i el meu poder adquisitiu m'ho va permetre. La fotografia submarina era, aleshores, una afició una mica cara: rodets, revelats... a part de l'equip fotogràfic en si.

Existien les carcasses d'alumini o de metacrilat per posar-hi les càmeres reflex a dins l'aigua. Aquestes carcasses, permetien aprofitar els avantatges d'aquest tipus de càmera. Com per exemple poder utilitzar objectius amb zoom. Però eren cares i bastant carregoses. Un cop tenies tot el muntatge, l'embalum era molt important i sovint feia poc àgil una immersió que no fos especialment dedicada a fer fotografia.

Per altra banda teníem les compactes aquàtiques. Especialment les Nikonos, les compactes aquàtiques per excel·lència. Però no eren reflex i els objectius no eren intercanviables sota l'aigua. Sovint pretenies fer foto macro i trobaves fauna gran o a l'inrevés, preparaves l'objectiu gran angular i trobaves nudibranquis.

Malgrat tot vaig apostar per la compacta Nikonos V. A l'inici anava canviant objectius segons les expectatives de la immersió. De mica en mica vaig anar aconseguint tot l'equip. Una Nikonos V amb la lent de sèrie (corresponent a un objectiu de 35 mm), després l'equip i lent de fotografia macro, i la lent de 15 mm. Al final d'aquesta època vaig acabar amb dues Nikonos V amb lents de macro i gran angular, apart de la 35 mm de sèrie, i dos flaixos: el principal i l'esclau.

L'efecte del flaix a les fotos submarines permet tenir imatges genials si estan ben orientats. Fons foscos destacant en primer pla l'objecte fotografiat, aconseguir color en un medi en el que l'aigua i la manca de llum fa perdre cromatisme. Però també recordo la decepció, moltíssimes vegades, de veure com la llum del flaix s'havia difós en les petites partícules marines i obtenia magnífics peixos "nevats".

Evidentment en aquella època la fotografia era analògica: rodets, revelat, còpies... Milers de diapositives fetes. I quantes de llençades. Anaves a un viatge i el pressupost s'encaria considerablement pels rodets i el revelat posterior. A més aproximadament un 90% anaven directament a les escombraries.

La il·luminació era un dels grans altres problemes. Ja he parlat una mica dels flaixos. Però una gran batalla era i encara és amb els propis companys per intentar que no il·luminin amb els seus focus el motiu a fotografiar (amb tota la bona intenció del món s'aconsegueixen fantàstiques fotos... cremades!!!)

Com he dit, tot plegat era una afició més aviat costosa. Però valia la pena estar-se d'altres coses per la il·lusió d'aconseguir l'objectiu de 15 mm, el flaix... I tenir en imatges els records dels diferents punts de la Costa Brava, del Mar Roig, Cuba, Austràlia, Galápagos, Filipines, Sipadan, Truck, Cayman, Sud de França, Lanzarote, Tenerife, Maldives, Thailandia, Sudan, Sudàfrica....

Amb el temps, un cop aconseguit un doble equip de fotografia per fer foto macro, gran angular,... vaig començar a fer vídeo. La meva llista de color granat brillant, amb una bateria que pesava

4 kg per poder il·luminar, va arribar d'Itàlia a casa i el cor se'm va fondre. Crec que era més gran la carcassa que jo mateixa, però em va fer una enorme il·lusió. Hi vaig acoblar una càmera Sony, vídeo 8, tot plegat de dimensions considerables.

Em va donar moltes alegries i també algun disgust, especialment quan s'inundava o s'acabava la cinta o havia col·locat el visor del revés. Després venia el muntatge. No era fàcil, però en això vaig tenir la sort de tenir al Dr. Llebaria, que no era submarinista però era molt aficionat al vídeo. Tenia tot un estudi de muntatge que va posar a la meua disposició.

Recordo el munt d'hores passades triant imatges, tallant, empalmant escenes. Després, buscar la música adequada, afegir-la amb les transicions correctes perquè coordinessin amb les imatges. Era un repte. Hores de cinta gravades per muntar mitja hora de vídeo. Per qui filma es fa curt, però per fer un reportatge que es faci interessant i amè a tothom s'ha de cuidar els temps de metratge. Un cop acabat tot el procés es tractava de quedar-ne satisfeta i contenta del resultat. I tornar-se a il·lusionar amb un nou projecte.

Les càmeres van evolucionar i tenien dimensions mes reduïdes amb vídeo Hi8. En aquell moment vaig adaptar la carcassa Issota a la nova càmera, tot i que amb els anys vaig canviar a una carcassa també mes reduïda i menys pesada: l'Amphibico que encara és per casa.

L'aparició de la fotografia i vídeo digitals van suposar una autèntica revolució, i especialment l'aparició de petites càmeres a les que ja de compra s'hi podia afegir la seva carcassa submarina protectora. En aquell temps tothom anava amb la càmera i la seva caixeta estanca, equip que permetia fer foto i vídeo.

Per a mi, en aquell moment fer foto o vídeo sota l'aigua es va convertir en una activitat estressant. Quan enfocava alguna cosa que em semblava interessant apareixien deu càmeres al voltant per obtenir la mateixa imatge. S'aixecava pols, les morenes i els pops s'espantaven i s'amagaven... En fi, per relaxar-me vaig decidir tornar a fer immersió sense càmeres. Fer immersió i

disfrutar-la sense més preocupacions. D'imatges en tenia a milers quan pujava a la superfície. El que volia era fugir del munt de fotògrafs submarins que espatllaven les imatges, espantaven els animals i t'esgarraven la immersió. Jo, cap a una altra banda i gravar tot el que veia a les meves neurones. Pot semblar un temps buit, però només va ser una època de la qual no puc ensenyar les imatges. Malgrat tot les meves vivències no marxaran mai. Han quedat gravades... a les neurones.

Actualment tot ha tornat a canviar. La qualitat de les càmeres digitals ha augmentat molt. De fet ja tenim una generació de nois i noies que mai han vist un rodet de fotografia o una cinta de vídeo.

Per la relació que tinc ara amb diferents submarinistes crec que pràcticament tothom porta a sobre algun tipus de càmera. L'entrada de les petites màquines esportives tipus Go-Pro han revolucionat tot aquest món. Gairebé tothom en té. La qualitat d'imatge és força bona malgrat hi ha la limitació de manca de zoom.

De tota manera en aquest món digital ja plenament instaurat tornen els fotògrafs "feten" amb càmeres reflex i objectius amb zoom, carcasses d'alumini o metacrilat i flaixos. Imatges molt semblants a les que vèiem fa vint o trenta anys. També es veuen molt bones fotografies fetes amb càmeres compactes però amb una qualitat molt superior a les primeres camaretes digitals.

L'altre canvi revolucionari dins de la fotografia en general, no només submarina és el "revelat". Molts fotògrafs professionals consideren que l'edició de les imatges a "posteriori" amb diferents programes informàtics que en milloren l'enquadrament, els contrastos de llum, els colors... és el revelat actual. Els més entesos fins i tot capturen les imatges en mode "raw". Capten digitalment tots els paràmetres per aconseguir la imatge desitjada després d'hores d'edició.

Per als qui volen fer imatge submarina sense massa preocupacions actualment ha sortit al mercat una nova eina. Carcasses per als telèfons mòbils. Hi ha mòbils amb lents fotogràfiques d'una qualitat molt alta i aprofitant el

fet social que cada dia es fan més fotos amb ells que amb veritables màquines fotogràfiques, el mercat s'ha espavilat i ha tret aquestes carcasses. Jo en tinc una. L'he provada i trobo que és una eina força recomanable. Et permet baixar a -80 m de profunditat (les càmeres tipus Go-Pro tenen carcasses protectores que només permeten baixar a -40), serveixen de brúixola, de profundímetre i fins i tot de "log book". Queda registrat en una aplicació del telèfon el lloc de la immersió, el dia, la temperatura de l'aigua i fins i tot la gràfica amb el perfil de la immersió. Pots afegir-hi notes com ara qui eren els companys, coses especials que has vist i totes les anècdotes que vulguis.

En aquest petit recull de la meva experiència amb la fotografia submarina no puc obviar l'època dels concursos i aquí no puc deixar d'esmentar a en Joan Matas, soci del Club durant molts anys i a qui acompanyava com a ajudant i model. Tot dos vam muntar l'últim concurs de fotografia que va organitzar el Club del Mar. Va ser una experiència aplaudida per tots els concursants, vam llogar l'antic vaixell de fusta "El Rafael Verdera", per fer el concurs a les aigües del Cap de Creus.

Com a dona sovint m'he sentit invisible davant de submarinistes amb molta menys experiència. He vist reconeixements a companys per tasques de vídeo i fotografia treballades per mi. Per sort això també ha canviat i cada vegada hi ha més dones que bussegen, ja siguin professionals o amateurs: guies, fotògrafes, propietàries de Centres d'immersió... D'altra banda hi ha grups

internacionals de dones submarinistes com #girlsthatscuba que ens aplega via facebook o instagram a milers de tot el món. Intercanviem impressions de punts d'immersió, fotografies, noves tècniques, coneixement de nous materials... Són grups per a tothom qui tingui la ment oberta i moderna.

Després de 44 anys d'activitat amb i sense fotos sé que el submarinisme és la meva vida. De moment no està al meu cap la retirada. He tingut la gran sort de contactar amb diferents fotògrafs submarins d'anyades més joves que m'han ensenyat molt sobre noves tecnologies. I en un món que evoluciona tan ràpid espero veure moltes més novetats. En aquests tres últims anys he estat viatjant i fent fotos i vídeos per Tailàndia, per les aigües del mar Roig a la part més extrema del Sudan, per Sudàfrica, per les illes Canàries... Si no és per força major espero poder anar fent immersió i fotografiant o filmant durant uns quants anys més. De moment tinc en projecte Indonèsia, tornar a Maldives a la zona sud, Moçambic Unkomass... El que vagi sortint.

Amb l'edat i l'experiència sé que la meva vida queda buida sense l'aigua i una càmera. Però és per gaudi personal o com a molt compartit amb els companys més propers. No es tracta de competir sinó simplement disfrutar.

M. Carme Mallofré

Submarinista i Metgessa

Càmera bàsica Nikonos V. Foto: Publicitat marca.

Nikonos V amb flash i diferents accessoris i gran angular, lupa macro i focus. Foto: Publicitat marca.

Carcassa de metacrilat per a càmeres Reflex amb suports per afegir punts de llum o altres accessoris. Foto: Publicitat marca.

Carcassa d'alumini per a càmeres Reflex amb suports per afegir punts de llum o altres accessoris. Foto: Publicitat marca.

Rodet de pel·lícula de fotografia analògica.
Foto: M. Carme Mallofré.

Muntatge de diapositives. Foto: M. Carme Mallofré.

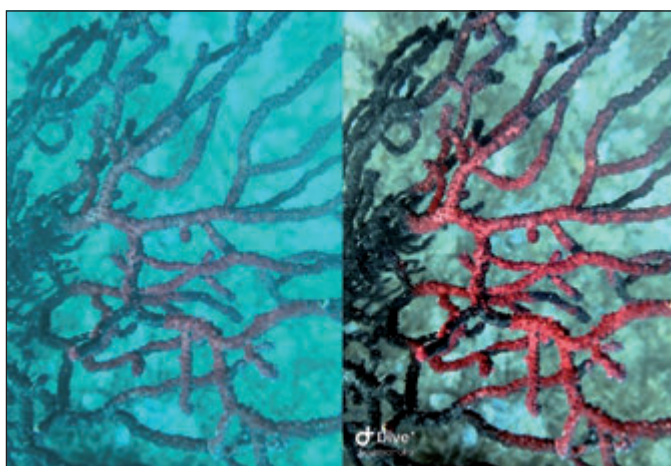
Càmera digital Go-Pro amb carcassa subaquàtica resistent fins a -40 m. Foto: Publicitat marca.

Imatge captada amb la Go-Pro. Taurons oceànics a Sudàfrica. Foto: M. Carme Mallofré.

Carcassa per a telèfon mòbil resistent fins a -80 m. Foto: Publicitat marca.

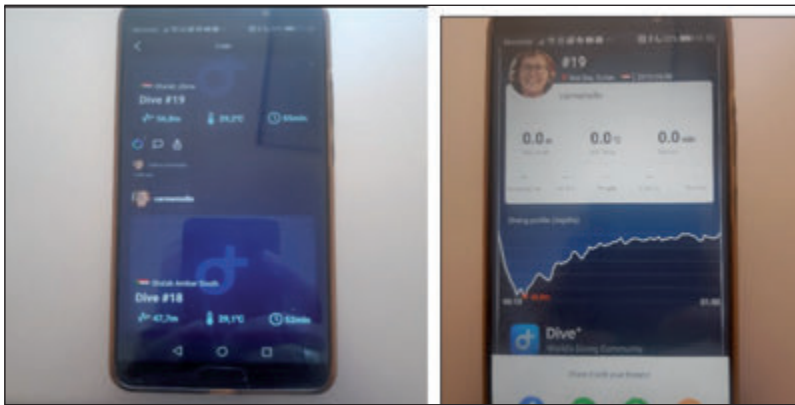
Corall vermell, abans i després de l'edició digital. Foto: M. Carme Mallofré.

Carcassa per a telèfon mòbil, amb altres funcions útils per a la immersió, com profundímetre i brúixola a través de l'app associada a la carcassa. Foto: M. Carme Mallofré.

Carcassa per a telèfon mòbil, captant imatge de fotosub a través del visor. Foto: M. Carme Mallofré.

Detall del registre de la immersió que queda gravada amb l'aplicació de la carcassa connectada al telèfon mòbil. Immersió M. Carme Mallofré al Sudan.

Foto: M. Carme Mallofré.

Imatge del veler RAFAEL VERDERA, el vaixell més antic de tota la flota espanyola, botat el 15 d'abril de 1841, equipat però amb instruments moderns per a la navegació i amb un compressor per a la càrrega d'ampolles per a la immersió. Foto: Desconegut.

Manel González enregistrant un reportatge en aigües del Carib pocs dies després d'haver-hi passat un huracà, d'aquí la quantitat de matèria en suspensió. Foto: Carles Suárez.

Manel González començant una immersió en aigües del «Parque Nacional de Coiba a Panamá», amb la càmera de gravació de vídeo professional. Foto: Carles Suárez.

Pantalla de la càmera de vídeo professional durant un rodatge a l'Escala. Foto: Manel González.

13

SALUT I BUSSEIG

La Terra i el Mar

La Terra és l'únic planeta, que sapiguem ara per ara, que té pluja, rius i mars. No tenim cap certesa de com es va formar l'aigua, però sí que sabem que la quantitat d'aigua s'ha mantingut constant des que es va formar la Terra fa 4.650 milions d'anys.

Més del 90% de l'aigua del planeta és aigua de mar. És l'hàbitat més estès i homogeni que hi ha, cosa que ha facilitat l'expansió de la vida. Ocupa un 70% de la superfície terrestre amb una fondària mitja de 3.700 m i té un volum de 1.350 milions de km³.

Aquesta aigua dona la tonalitat blava a tot el planeta, regula el clima i fa possible la vida a la Terra. És dels pocs minerals líquids i que es pot presentar en forma de gas (vapor), en forma de líquid i en forma sòlida (gel). Una altra característica que el fa especial és que pot emmagatzemar ingents quantitats de calor cosa que permet

unes oscil·lacions petites entre l'estiu i l'hivern i per tant una bona estabilitat per a la supervivència dels éssers vius. Una de les peculiaritats més interessants de l'aigua és la densitat, que ve condicionada per la temperatura, la pressió i la salinitat. Així com els gasos es poden comprimir en incrementar la pressió, la repercussió de la pressió sobre l'aigua és pràcticament nul·la. Aquesta propietat permet que la fauna marina pugui colonitzar les grans profunditats.

També cal destacar una altra característica de l'aigua i és la seva transparència. La llum solar penetra fins a 200 metres en aigües molt diàfanes per a l'ull humà, per tant els efectes del sol només es poden observar en una petita capa molt superficial.

Tots aquests aspectes descrits condicionen inexorablement la presència i el desenvolupament de la vida en el nostre planeta.

Inici de la vida

L'aventura de la vida està íntimament lligada a aquesta substància que gràcies a les seves propietats ha actuat com una magnífica sopa biològica permetent l'evolució des d'organismes primaris unicel·lulars cap a una complexitat, diferenciació i associació per arribar a configurar-se com éssers pluricel·lulars fa uns 3.500 milions d'anys. Un lent viatge en el temps que fa 450 milions d'anys donaria els primers animals existents encara invertebrats i que ara classificaríem en els grups anomenats celenterats, equinoderms i esponges.

Sabem que som entre un 70% i un 80% d'aigua. Una coincidència molt significativa és la similitud de la concentració de soluts en l'aigua del mar, en el líquid amniòtic i en el plasma que omple el nostre sistema circulatori de mamífer terrestre. La lluita per la supervivència en el medi terrestre inicialment hostil va condicionar que el medi aquós extern, amable per l'evolució cel·lular, es fes intern per assegurar l'estabilitat de la biologia cel·lular. Efectivament, portem el mar a les nostres venes.

Fa 380 milions d'anys uns tetràpodes evolucionats a partir dels peixos van triar sortir del mar aprofitant que hi havia més aliment i que es podia respirar ja que s'havia format l'atmosfera. I és així com el mar va deixar de ser el nostre medi extern.

I ara, exercint de mamífers terrestres, ens mirem el mar com el que es mira un familiar que sempre hem tingut davant i ens desperta l'admiració, l'atracció i sobretot el respecte.

Tornar a penetrar en aquest antic món nostre és tornar a envoltar-nos de sensacions determinades per unes condicions fisicoquímiques a les que ens hem desadaptat i que per subsistir serà indispensable activar tota una sèrie de mecanismes, dispositius i estratègies readaptatives, apropiades a les condicions de temperatura, pressió, densitat, llum, gravitació i respiració que permetin a les nostres cèl·lules seguir treballant amb tota normalitat.

Submarinisme

El **submarinisme**, literalment anar sota el mar, és una activitat consistent en submergir-se sota l'aigua per tal de desenvolupar activitats en aquest mitjà. Aquesta activitat pot tenir una finalitat professional o esportiva. Dins de les **activitats professionals** s'hi poden trobar la realització de tasques de construcció i/o manteniment d'estructures, neteja dels bucs de les naus, reparació de màquines i aparells sota l'aigua, desobstrucció de conduccions, alliberament de naus i objectes, reflatació de naufragis, etc. Pel vessant **científic** el submarinisme permet l'accés a comunitats biològiques subaquàtiques, estudi de l'etologia de les espècies marines i amfibies, estudis arqueològics de vaixells i construccions que han quedat sota el nivell de les aigües, etc. I dins del vessant **esportiu** hi trobem des de la mera contemplació dels ambients subaquàtics fins a la pesca submarina, fotografia, vídeo, competicions d'orientació, apnea, etc. S'inclou dins de la categoria d'esports de risc, però comptant amb una forma física bona, la formació adequada i fent servir l'equipament mínim imprescindible en perfecte estat i correctament revisat el risc és mínim. Cal obtenir una certificació mèdica que garanteixi unes condicions psicofísiques òptimes, una titulació i disposar d'una assegurança en vigor per poder practicar el submarinisme a qualsevol indret. La certificació mèdica s'ha d'obtenir en un servei especialitzat i homologat.

La titulació acreditativa del nivell i la llicència federativa anual l'expedeix la Federació Catalana d'Activitats Subaquàtiques (FECIDAS). És una entitat d'interès cívic i social i no té caràcter lucratiu. La constitueixen associacions, clubs com el nostre, agrupacions esportives, esportistes, àrbitres, comissaris i tècnics i té com a objectiu la promoció de les activitats subaquàtiques i la defensa dels entorns naturals on conflueixen amb la cura del medi ambient i patrimoni

arqueològic submergit. Totes aquestes activitats estan reconegudes per la Confederació Mundial d'Activitats Subaquàtiques (CMAS). Tanmateix hi ha altres organitzacions legalment competents per impartir classes i titulacions reconegudes com són PADI (*Professional Association of Diving Instructors*), SSI (*Scuba Schools International*), i ACUC (*American Canadian Underwater Certifications*).

Cal tenir unes nocions bàsiques de física i fisiologia per entendre el comportament del cos humà sota la pressió de l'aigua i així evitar conductes de risc que puguin desencadenar un accident greu o, fins i tot, mortal. La mateixa aigua que ens pot aportar alguns dels millors moments de la nostra vida pot constituir una amenaça i un perill. Fent submarinisme perdem aigua del nostre cos amb la suor des del primer moment que ens posem el vestit de neoprè previ a fer una immersió doncs cal fer un esforç considerable per introduir-nos en unes peces necessàriament ajustades sovint sota el sol, i després traslladar un equip pesat (ploms, ampolla,...) fins a l'aigua. Iniciada la immersió inspirem un aire de l'ampolla molt més sec que l'aire que expirem, amb la qual cosa en cada respiració estem eliminant aigua que en un temps de fons de 45 min a raó de 18-20 vegades/min i 4 litres/inspiració és prou apreciable. El pedaleig comporta un treball muscular que també fa perdre aigua. El medi hiperbàric augmenta el flux sanguini a nivell renal per la qual cosa es fabrica més orina que va a la bufeta i per tant és aigua que ja no està en l'espai vascular ni cel·lular. És molt típic el desig d'orinar al final d'una immersió. Totes aquestes situacions descrites produeixen una relativa deshidratació que augmenta la densitat sanguínia i per tant el risc d'un **accident de descompressió**, que fàcilment es pot evitar amb un abundant consum d'aigua abans i després de la immersió.

Història, límits, seguretat i requisits per a la pràctica del busseig

1. Història

Des de sempre l'home s'ha sentit atret per l'aigua del mar, dels llacs... Ja les llegendes gregues ens parlen de Teseus, el primer bussejador conegut. A l'oceà Pacífic hi ha diverses proves que sustenten la teoria de com els pobles primitius pescaven amb un llarg arpó utilitzant unes lents binoculars de fusta, amb una làmina transparent de carei.

Els historiadors grecs i romans relataven freqüentment accions de guerra en les que intervenien bussejadors. Aristòtil anomena un tipus d'aparell anomenat "lebeta", que no és altra cosa que un gran got invertit, gràcies al qual queda un volum d'aire en el seu interior. En l'època del Renaixement, Leonardo da Vinci, va dissenyar un tipus d'escafandre consistent en una caputxa de cuir amb un tub per respirar i unes aletes natatòries per als peus. Basant-se en el principi de la campana de bus alimentada des de la superfície, l'alemany Siebe va crear el 1819 el model més antic d'escafandre, que al principi consistia només en una petita campana que cobria el cap i coll del bus, més tard se li afegiria un vestit de llana o roba cautxutada. Aquest model estava pensat per l'home que pogués caminar pel fons amb botes pesades. El primer escafandre autònom fou creat el 1865 pels francesos Rouguayrol i Danayrouse. Entrat el segle es posà en pràctica les aletes inventades per De Corlieu que va incorporar a un equip autònom de botelles. Però va ser Jacques Yves Cousteau qui va posar, amb les seves imatges, el món del submarinisme a l'abast de tothom. Va perfeccionar l'escafandre autònom i va dissenyar el sistema de reserva de botelles i el regulador bitràquea entre d'altres.

2. Límits i seguretat

La nostra permanència a sota l'aigua està limitada per la capacitat de les ampolles, el fred, la descompressió... La fondària màxima d'una immersió es situa al voltant de 100 m malgrat que la normalitat és mantenir-se entre 20/30

m. Mai hem de forçar les condicions ni transgredir els límits de seguretat. Es pot practicar durant tot l'any si les condicions climàtiques ens ho permeten. L'aigua és un fluid 800 vegades més dens que l'aire i els desplaçaments verticals que es produeixin dins del mitja líquid es veuran acompanyats d'importants canvis de pressió, pes i volum, que afectaran al nostre cos.

3. Equip de busseig

L'equip necessari per al busseig es divideix en equip lleuger (aletes, visor i tub respirador) i equip autònom (ampolla, armilla hidrostàtica, regulador amb profundímetre i manòmetre, i llast).

Adicionalment, l'equipament del busseig autònom també sol incloure un ordinador de busseig, una boia de senyalització, una llanterna, i un ganivet, i en funció de la temperatura i els corrents, una gorra i uns guants.

Aquest esport, requereix una tècnica determinada que s'aprèn en els cursets: dominar la natació amb aletes, ulleres i tub, signes per comunicar-se, manipulació de les ampolles... Es tracta d'un esport molt cerebral, que es pot practicar a partir dels 12 anys i requereix adequades dosis d'equilibri mental i psíquic. Una vegada superat l'aprenentatge podrem gaudir de la ingravidesa que suposa estar sota l'aigua i descobrir els paisatges submarins amb tota la seva flora i fauna.

4. Requisits per practicar el busseig

- Autocontrol i domini mental per aconseguir una bona relaxació i un ritme respiratori adequat.
- Demostrar amb una certificació mèdica, una competència física i absència de malalties principalment cardiovasculars, respiratòries i de l'oïda.
- Un equip específic que ens permeti endinsar-nos en l'entorn aquàtic al qual no estem adaptats.

- El coneixement acreditat amb una titulació d'unes tècniques sobre l'ús de l'equip i la capacitat d'ajudar al company i sortir-se'n de situacions imprevistes.

Consells i recomanacions bàsiques per bussejar amb seguretat

- Evitar l'alcohol i el cafè i, si és possible, no prendre medicaments prescindibles abans de fer la immersió.
- Descansar bé la nit abans. No fer busseig si s'està cansat, marejat o si no s'està bé.
- **No bussejar mai sol.** L'ideal és anar amb un company conegut amb el qual s'hagin fet immersions anteriorment. Si es busseja en grup establir igualment parelles.
- **Comprovar tot l'equip** abans de saltar a l'aigua. Verificar que el company també ho hagi fet. Si s'utilitza un equip amb el qual no s'està familiaritzat, fer immersions a poca profunditat fins que es faci servir amb comoditat.
- Utilitzar un **segon regulador de seguretat**. L'intercanvi de regulador és difícil de realitzar en una situació d'emergència real, si abans no s'ha assajat.
- Planificar bé la immersió. Comentar i establir amb el company els procediments que caldrà seguir en el cas d'incidents o d'emergències que es puguin produir: què fer en cas de pèrdua visual, codi de senyals amb l'embarcació de suport, etc.
- Com a mesura de seguretat, convé tenir el suport de superfície. És molt recomanable portar sempre un kit de **subministrament d'oxigen a bord**, un equip de busseig de respecte i un sistema de comunicació per ràdio o telèfon amb terra.
- No baixar molt ràpidament efectuant sempre les maniobres de compensació timpànica tantes vegades com sigui necessari per mantenir el confort òtic sense forçar amb excessiu vigor. La no observança d'aquesta mesura pot comportar un **barotraumatisme òtic**. El mecanisme que ho explica es basa en la llei de Boyle-Mariotte exposada en el capítol del llibre «La Física aplicada al busseig» pel professor Enric Puig.
- Convé fer un manteniment periòdic de l'oïda per eliminar possibles formacions de cerumen en el conducte auditiu extern que podrien dificultar les maniobres de compensació.
- Convé aconseguir la màxima profunditat al principi; després cal anar pujant progressivament de manera que la segona meitat de la immersió es converteixi en un període de descompressió de la primera. No fer immersions del tipus "io-io".
- Si es fan dues immersions el mateix dia, la segona ha de ser molt menys profunda que la primera.
- No bussejar dues vegades diàries durant molts dies consecutius. L'ús del Nitrox és una alternativa interessant per poder-ho fer en condicions de seguretat.
- No excedir mai la corba de seguretat o, dit d'una altra manera, mantenir-se sempre dins de la "zona de no descompressió". Un bon descompressímetre digital, conegut popularment com a Ordinador de Busseig (ODB), ajudarà a aconseguir-ho.
- Per adquirir un ODB, cal triar un model que permeti incorporar factors de seguretat, que faciliti el perfil de la immersió i que pugui connectar-se a un ordinador personal; en cas d'accident, aquesta informació serà molt útil per al metge.
- Programar l'ODB en la forma de màxima seguretat si es té excés de pes o més de 40 anys, si l'aigua està molt freda o bé si s'han fet moltes immersions consecutives en els últims dies. Tenir en compte tota la informació que dóna un ODB: la situació a la corba de seguretat, la velocitat d'ascens durant tota la immersió i els temps parcials de dessaturació.
- En les ascensions respectar els protocols de descompressió establerts.
- Si hi ha moltes onades, no intentar mantenir la cota de 3 metres. Fer la parada de descompressió a 5 metres de profunditat.

- Hissar la bandera Alfa justament al moment d'iniciar la immersió, descendir si és possible per un cap o la cadena de fondeig i assegurar l'àncora abans de prosseguir amb la immersió. En finalitzar-la, verificar que l'àncora estigui franca abans d'ascendir i, un cop a bord, recordar arriar la bandera Alfa.
- Si hi hagués una mica de corrent, iniciar la immersió contracorrent. Això facilitarà el retorn al punt de partida.
- Si el busseig és en aigües amb poca visibilitat o en hores de poca claredat, utilitzar una llanterna o un llum centellejant, i si cal un cordill-guia.
- Conèixer les pròpies limitacions i mantenir-se en forma; prendre's la immersió amb tranquil·litat, sense fer sobre-esforços. El cansament en busseig pot originar una situació de pànic i hiperventilació.
- En aigües per on naveguin embarcacions, **no ascendir mai sense senyalitzar la localització en superfície**. Per això utilitzar el fondeig per ascendir o una boia per visualitzar la situació abans d'emergir.
- Si no es disposa de coneixements i titulació específica no entrar a coves en grups ni més lluny d'on es vegi amb claredat l'entrada, i en tot cas utilitzar sempre cordill-guia.
- Evitar fer exercici intens, bussejar en apnea, dutxar-te amb aigua molt calenta, fer un àpat copios, viatjar amb avió o pujar a un port de muntanya durant les hores següents a la immersió. En viatges de busseig a llocs molt llunyans que impliquin un trasllat aeri, no bussejar l'últim dia.
- Els bussejadors que tenen antecedents de lesions als genolls (meniscs) han d'evitar el trasllat de l'equip pesat sobretot per un sol irregular o abrupte. La manca d'estabilitat pot comportar caigudes. En cas de lesions de columna vertebral (hèrnia discal) evitar les embarcacions pneumàtiques doncs els salts deguts a les onades durant la navegació poden empitjorar-les.
- Memoritzar, analitzar i retenir les recomanacions en cas de sospita d'accident de busseig.
- És recomanable fer un curs de primers auxilis amb oxigen, específic per a accidents de busseig.
- És molt aconsellable que tothom que practica un esport en un medi aquàtic sàpiga les maniobres de Suport Vital Bàsic.

Recomanacions en cas d'accident de busseig

A. Accident de descompressió

L'aigua té una densitat molt més alta que l'aire que ens envolta. En submergir-nos la pressió (pes) de l'aigua que rep el nostre cos augmenta proporcionalment segons la fondària.

La descompressió és el fet de disminuir la pressió que ens envolta, i això passa en anar cap a la superfície, de manera que com menys fondària, menys pressió.

Seguint les lleis de la física explicades per l'Enric Puig en aquest llibre en el capítol «La física aplicada al busseig», i contemplant els mecanismes de funcionament del nostre cos (fisiologia), quan ens submergim, els gasos que respirem de l'ampolla de busseig, tenen tendència a emmagatzemar-se en els nostres teixits degut a l'augment de la pressió (Llei d'Henry).

mar-se en els nostres teixits degut a l'augment de la pressió (Llei d'Henry).

Mentre estem bussejant, aquests gasos no són especialment perjudicials, però si retornem a la superfície massa de pressa, es poden formar bombolles en l'espai intravascular que poden produir la **malaltia descompressiva**. Aquestes bombolles que naveguen pel sistema circulatori poden constituir taponaments i per tant interrupcions del flux sanguini en certes àrees produint una mort cel·lular (infart per **embòlia gasosa**).

És essencial un bon control de la flotabilitat ja que permet al bussejador regular adequadament la seva velocitat de retorn a superfície. Un ascens lent comporta una disminució lenta

de la pressió, de manera que els gasos fixats als teixits es van eliminant gradualment sense perill.

En qualsevol immersió que s'hagi superat la cota -10 m s'ha d'acabar amb una parada de seguretat de 3 minuts a -5 m. Tot i que és convenient fer aquesta aturada en totes les immersions.

En les immersions molt prolongades es pot fer necessari fer parades de descompressió a diferents cotes mentre es realitza l'ascens per aconseguir una adequada eliminació dels gasos retinuts.

Quin risc hi ha si es fa un ascens massa ràpid o no es fan les parades de descompressió?

Un ascens excessivament ràpid, o no complir una parada de descompressió provocarà que l'excés de gas alliberat des dels teixits no es pugui eliminar abans d'arribar a la superfície.

En la majoria de casos, aquest excés de gas no produirà cap lesió evident en els primers moments i en el cas que això passés els símptomes acostumen a ser lleus del tipus picors i dolors a les articulacions. Malgrat tot el gas acumulat en els sistema circulatori pot produir una lesió greu en qualsevol moment en les dotze hores després de la immersió.

Cal apuntar els paràmetres de la immersió, i concretament el temps de busseig i la fondària

màxima per poder facilitar aquesta informació al metge de la càmera hiperbàrica que en funció de les dades decidirà la conveniència de tractament i en tot cas romandre en observació algunes hores.

Mentre es fa el trajecte a la **Unitat Hiperbàrica** cal consumir aigua abundantment i respirar oxigen pur. És una bona mesura que facilita l'eliminació del gas nitrogen en excés. És un error pensar que no passarà res per saltar-nos una parada de descompressió. Si més no, cal consultar amb un metge especialista en medicina hiperbàrica. Mai està indicat tornar a submergir-se per fer la parada de descompressió que ens hem saltat. Sempre hem de tenir present la localització de la càmera hiperbàrica més propera.

B. Sobre-expansió pulmonar

És l'accident mortal més comú i més fàcilment evitable. Es produeix, generalment, quan el submarinista entra en estat de pànic i vol sortir a la superfície molt ràpidament aguantant la respiració per por a quedar-se sense aire. Això provoca que l'aire que queda a dintre dels pulmons augmenti de volum en disminuir la pressió ambiental, però al no poder sortir per la boca acaba rebentant els alvèols pulmonars podent provocar un pneumotòrax o un emfiseema pulmonar i subcutani.

SÍMPTOMES D'ALARMA

Es poden presentar amb independència que l'ascens hagi estat lent i exhalant aire, o que la descompressió s'hagi fet de forma aparentment correcta.

Aparició d'ínflors al coll; veu nasal; emissió de sang per la boca o pel nas; dolor muscular especialment a l'esquena, les espatlles, els braços i

les cames; taques a la pell; cansament excessiu o malestar inusual; dificultat per respirar, per moure braços i cames, o per orinar; mareig o vertigen (sensació que tot dona voltes); trastorn de la visió, de l'audició o de la parla, encara que sigui transitori; confusió mental; pèrdua de la consciència.

ACTUACIONS EN CAS DE SOSPITA D'ACCIDENT

No perdis temps intentant diferenciar si el teu company té un accident de descompressió o de sobrepressió pulmonar. No li donis medicaments

d'eficàcia no demostrada. Actua de la manera i en l'ordre que s'indica a continuació.

1. SUPORT VITAL BÀSIC. Durant tot el temps que calgui. Ha de tenir prioritat absoluta. Demana ajuda. Contacta, si cal, amb el Centre Coordinador d'Emergències local o nacional.

2. OXIGEN A ALTA CONCENTRACIÓ. Has d'utilitzar un equip que permeti una concentració real del 100%. No serveixen les màscares obertes, ni els productes químics que alliberin oxigen. Hi ha sistemes de desnitrogenització, amb regulador a demanda o en circuit tancat, dissenyats especialment per atendre bussejadors accidentats.

3. AIGUA. En quantitat molt abundant, sempre que l'accidentat mantingui la consciència i la capacitat de deglutir. No intentis mai donar líquids a un bussejador inconscient. Si hi ha personal i equipament sanitari, iniciu la perfusió endovenosa d'una solució de Ringer o de Dextrà.

4. POSICIÓ. Si no hi ha contraindicacions, és preferible mantenir l'accidentat en posició horitzontal, però no necessàriament amb el cap més baix que el cos.

5. TRASLLAT. Si l'accidentat està semi-ofegat, al centre mèdic més pròxim. Si no hi ha compromís vital, a un Centre de Medicina Hiperbàrica. No s'ha d'anar "a la cambra més propera", sinó a un Centre Hospitalari de Medicina Hiperbàrica capacitat per realitzar de forma correcta el tractament integral. Rebutja els "cartutxos" i les cambres sense assistència mèdica. Una actuació errònia en una cambra utilitzada de forma imprudent pot agreujar el cas i, fins i tot, tenir repercussions fatals. Desconfia de qualsevol informació sobre centres hiperbàrics que no estigui supervisada pel Comitè Coordinador de Centres de Medicina Hiperbàrica (CCCMH) i/o per l'*European Committee for Hyperbaric Medicine* (ECHM).

C. Narcosi

És un estat d'alteració mental similar a l'embraguesa amb afectació de les funcions de coordinació psicomotora. Acostumem a referir-nos al nitrogen com un gas inert implicat en l'origen de la narcosi doncs no participa de

cap reacció química a nivell dels teixits orgànics en condicions normobàriques o discretament hiperbàriques.

L'afectació dels sistema nerviós és progressiva directament relacionada amb la profunditat i la tolerància del bussejador. No seria cap sorpresa observar diferents nivells de narcosi a dos bussejadors que segueixen el mateix perfil de descens. Aquesta predisposició individual es fa evident en els corallers acostumats a treballar a cotes molt fondes.

Les alteracions de la conducta que es pot presentar pot desencadenar accidents potencialment mortals en afectar la presa de decisions en qüestions capitals. A partir dels 40 m es poden començar a observar, als 50 m molts bussejadors la presenten i als 70 m tots estan afectats d'una forma o altra.

Ens referim a **subnarcosi** quan les alteracions es limiten a certa eufòria perfectament reversible en ascendir uns metres. No és perillosa, però pot arribar-ho a ser si la persona és inexperta i no pot controlar les seves reaccions. Si segueix augmentant el quadre pot presentar un trastorn confusional, agitació, al·lucinacions i pèrdua de coneixement.

La prevenció es fa en base al coneixement dels factors que precipiten la seva aparició. Si ja s'ha establert l'única opció vàlida és l'ascens fins a un nivell on desapareguin els símptomes.

L'entrenament progressiu és la millor fórmula per evitar la seva aparició en practicar immersions profundes. La fatiga prèvia, el consum d'alcohol, una dormició insuficient o el consum d'ansiolítics pot afavorir la seva presentació.

D. Barotraumatisme timpànic

Alteració traumàtica de l'orella produïda per exposició a canvis de pressió sobtats que originen una diferència entre les pressions en el conducte auditu extern i intratimpànica.

Pot donar-se en el descens amb avió des d'una gran altura (aeroootitis) i en la pràctica del submarinisme (barotraumatisme per immersió).

Provoca lesions traumàtiques a les parets cartilaginoses de la Trompa d'Eustaquí i a la cadena d'ossets de la caixa timpànica, inflamació de la mucosa que cobreix la caixa timpànica, hemor-

ràgies i retracció o ruptura de la membrana timpànica. Es manifesta amb dolor, sobtat i molt intens, i amb sordesa.

Exclusions del busseig

Una de les condicions indispensables per fer qualsevol curs de submarinisme és l'obtenció d'un certificat mèdic.

Hi ha uns impediments absoluts que exclouen definitivament aquesta activitat i uns impediments relatius que no permeten fer submarinisme mentre subsisteix algun problema i per tant tenen un caràcter temporal.

Les contraindicacions absolutes es poden classificar en el trastorns següents:

Respiratoris: Processos asmàtics greus no controlats suficientment amb medicació, ja que constitueixen un risc de sobre-expansió pulmonar. També són importants el pneumotòrax espontani o traumàtic. En el cas del traumàtic una vegada tractat i estabilitzat es pot considerar una contraindicació relativa. La sinusitis crònica i la rinitis crònica poden ser motius per no desenvolupar l'activitat del busseig. L'existència de malaltia pulmonar obstructiva crònica (MPOC) no permet disposar de l'aptitud.

Cardiovasculars: antecedents d'infart agut de miocardi, problemes valvulars, arrítmies o hipertensió arterial greu seran causes que allunyan del busseig.

Digestius: L'hèrnia de hiatus amb reflux gastroesofàgic pot considerar-se una contraindicació que depenent del grau serà de caràcter permanent.

Neurològics: L'epilèpsia és un inconvenient absolut pel risc de patir una crisi durant una immersió. També ho són les patologies que poden produir lipotímies o pèrdues de consciència.

Psiquiàtrics: La labilitat emocional és una causa d'exclusió ja que pot desencadenar reaccions de pànic i ascens no controlat. La claustrofòbia, l'esquizofrènia i els estats d'ansietat poden oca-

sionar situacions greus sota l'aigua. L'ús d'alguns psicofàrmacs també pot ocasionar un impediment per la propensió a produir una narcosi.

Contraindicacions relatives poden ser:

Afeccions de l'oïda: qualsevol problema que afecti a l'oïda mitja o al timpà o a l'equilibri és un impediment fins que no es guareixi. Les otitis, les perforacions i els taps de cera ho són.

Afeccions de la boca: la càries i els empastaments deficients poden ser causa de dolor en l'ascens.

Alteracions nasals: desviació de l'envà nasal i els pòlips que caldrà valorar en cada cas.

Digestives: el meteorisme i l'aerofàgia poden ser un problema en l'ascens degut a l'expansió dels gasos; pot tenir la solució en una dieta adequada i evitant el consum de begudes carbòniques.

Obesitat: un increment superior en un 25% de l'IMC (Índex de Massa Corporal) pot afavorir la malaltia per descompressió ja que el nitrogen té una alta fixació en el teixit adipós. En aquests casos cal fer una parada de seguretat més llarga.

Diabetis i estats hipoglicèmics: mentre no s'aconsegueix una bona estabilitat metabòlica. Cal avisar al company.

Hematològiques: algunes hemoglobinopaties que cursen amb alteració de la resistència osmòtica desaconsellen el busseig a molta fondària.

El tabaquisme: pot ser un inconvenient si cursa amb MPOC (Malaltia Pulmonar Obstructiva Crònica).

Persistència del foramen oval: no és causa per denegar l'aptitud.

Cal estar amb un mínim de forma física, una adequada adaptació a l'esforç i amb un estat mental bàsic per evitar accidents innecessaris.

És molt recomanable una exploració mèdica i avaluació de l'estat de salut cada dos anys. De fet, en molts punts d'immersió exigeixen que el

bussejador presenti la titulació, l'assegurança i el certificat mèdic actualitzat.

El busseig segur

Quines són, però, les mesures que s'han de prendre per a la pràctica segura d'aquest esport? El més important és tenir una bona formació en un dels centres d'immersió homologats per la Generalitat.

Cal desconfiar de les escoles que t'asseguren que aprendràs a fer submarinisme en un cap de setmana. En la immersió esportiva hi ha tres tipus de titulacions: la que et permet baixar fins a una profunditat de 20 metres, la de 30 metres i, finalment, la de 40 metres. Per aconseguir la més bàsica s'ha d'aprovar un curs amb una part de classes teòriques, dues o tres de pràctiques en una piscina, i tres o quatre més al mar.

El segon aspecte clau és tenir un equip adequat i "adaptat al cos". Hi ha d'haver una màscara, uns escarpins, cinturó de llast, aletes, tub respirador i el vestit de busseig, entre altres elements. Amb la formació i l'equipament correcte el pas següent és mirar la previsió meteorològica de la zona on es vulgui fer la immersió. "A l'hora de triar el lloc el submarinista ha de tenir en compte les seves condicions físiques i el nivell que té". Alhora, també s'ha de mirar detalladament el tipus de corrent que es pot trobar.

Un cop a l'aigua ha d'imperar el seny. Com en qualsevol esport, hi ha un mínim risc, per tant, no es pot abaixar la guàrdia. Tal com marca la

normativa, sempre s'ha d'anar acompanyat i s'ha de tenir una confiança absoluta en la persona que va al teu costat perquè, en cas de perill, és la que t'ajudarà a salvar la vida. L'altre aspecte que s'ha de seguir al peu de la lletra un cop s'està sota el mar són les descompressions. Els submarinistes han de dur unes taules que indiquen cada quan s'han de fer en funció de la profunditat i el temps que es passi sota aigua. Amb l'ús normalitzat dels ordinadors es consulten poc però són un bon recurs si l'ordinador es queda sense càrrega elèctrica a la bateria.

Bones condicions físiques. La causa més freqüent dels accidents de busseig és la precària forma física de la majoria de les víctimes. La pràctica requereix estar en bon estat físic doncs qualsevol petit problema de salut dins l'aigua pot tenir unes conseqüències greus.

El compliment de les mesures exposades i el coneixement de l'equip permeten afirmar que la pràctica del busseig és una **activitat segura** a l'abast de qualsevol persona major de 12 anys que hagi demostrat unes habilitats i unes bones aptituds físiques.

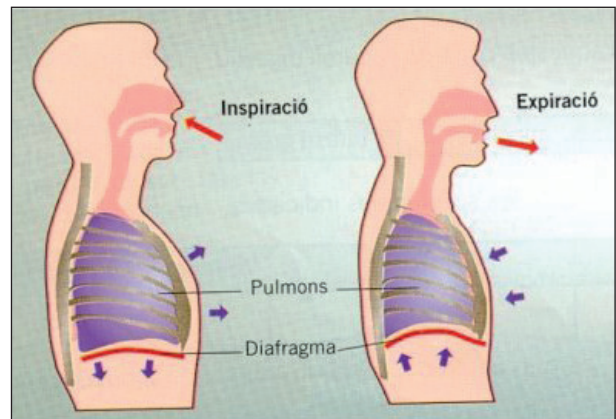

Josep Maria Sans Escolà

Metge Internista. Diplomada en Ciències Mèdiques i en Medicina Subaquàtica i Hiperbàrica. Assessor mèdic del Club del Mar CRIS Terrassa

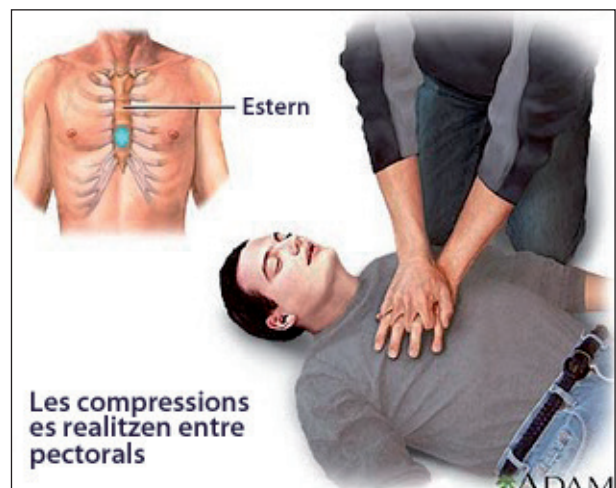
La Terra. El Planeta Blau des de l'Espai. Foto: NASA.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

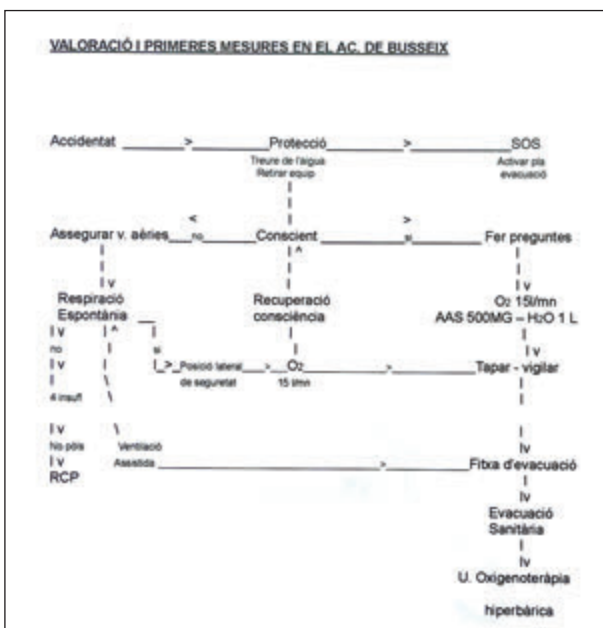
Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Aspectes primordials per a la recuperació d'accidentats.

Golf de Roses durant una jornada d'immersió. D'esquerra a dreta: Joan Ramon Guinjoan; Josep Maria Sans, Metge Internista Diplomada en Ciències Mèdiques i en Medicina Subaquàtica i Hiperbàrica, Assessor mèdic del Club del Mar - CRIS Terrassa, i Jordi Font. Foto: Arxiu Josep Maria Sans.

14
PEIXOS
I BIOLOGIA MEDITERRÀNIA

1989

Uns anys abans vaig aterrar a Terrassa submergida en el meu món professional, les inquietuds dels 24 anys aleshores em varen fer endinsar en un univers que ja m'era familiar des que tenia coneixement de causa, de fet, els records que té la meva família de mi quan anàvem a la platja de ben petita, era un culet sortint de l'aigua transparent de Fanals a la Costa Brava prop de les roques, poca cosa se'm veia més als deu minuts de ser-hi. Però aquell afany pel món aquàtic va esdevenir, primer per afició després per professió, en una especialista en aquariologia i ictiologia, convertint-se en quasi obsessiu l'estudi del comportament de qualsevol ser aquàtic vertebrat o invertebrat.

Descobrir el Club del Mar de Terrassa en aquell moment i amb ell, el món del "submarinisme", em va canviar la vida, ja res va tornar a ser igual, el juny de 1990 gairebé a l'equador de la història d'aquest Club, obtenia el meu diploma de "capbussador esportiu de 2a classe", des d'aleshores, el meu caràcter extravertit va fer que m'impliqués en les tasques del Club, entrant a la junta durant la presidència d'en Sebastià Mas i després d'en Josep Franco.

Quan jo em submergia a l'aigua del nostre Mediterrani, on els companys veien peixos, roques o plantes, jo m'entretenia en un metre quadrat. Que si aquest *Crenilabrus ocellatus* (tord) està fent el niu prop de l'alguer per aprofitar els encaïlls que es desprenen, que si aquesta *Anemonia sulcata* (ortiga de mar) segur que té associat un *Inachus phalanginus* (cranc aranya fantasma) que conviu en simbiosi amb ella, etc... buf era terrible, sort que "en el món del silenci" jo no podia parlar, perquè sinó els meus companys fugirien del meu costat cansats d'"historietes" inacabables.

Com a bona aficionada a la fotografia, no vaig trigar massa temps a tenir una càmera submarina, les primeres fotos fetes a pocs metres amb càmeres d'un sol us que en aquell moment es venien a les cases de "souvenirs" prop de la platja, després ja va començar la nissaga de càmeres més o menys professionals, però sempre amb la inquietud de trobar la foto o la seqüència de

vídeo d'interès biològic. A propòsit, en repassar les fotos i la diversitat de fauna i comparar les actuals amb les primeres fotografies de fa 25 anys, us he de dir que si s'està atent i saps el que vols veure, la fauna i la quantitat no ha canviat tant, tot depèn també de la zona d'immersió que s'esculli. Sí que és cert que hi ha espècies que ara són més habituals i que anteriorment era impensable veure-les, com el peix ballesta (*Balistoides Carolinensis*) o el Sant Pere (*Zeus Faver*) més propi del sud del mediterrani, o alguns invertebrats com varietats de corall tou Ma de Mort (*Alcionium*) originaris del Mar Roig, per exemple.

Sí, són 30 anys capbussant-me en aquests mars i l'evolució de les nostres costes no puc dir que sigui ni pitjor ni millor, he viscut temporades que a Columbretes no es veien ni les roques de les algues Clorofícies brunes que entapissaven tota la superfície, fins i tot les llagostes n'estaven plenes!, però després de "despotricar" del maltractament que la humanitat feia d'aquest nostre mar, venia una llevatada que ho netejava tot i rebrotava, amb exuberància extrema, la propera estació. Tenim la gran sort que el medi marí té la capacitat de regenerar-se en relatiu poc temps i si la humanitat desaparegués avui, no tinc cap dubte que en menys de 10 anys, la regeneració dels oceans seria visible en gran manera. De fet, podem veure que hi ha zones que actualment són reserves integrals i en poc temps fan un canvi espectacular, llàstima que com a capbussadors esportius no hi puguem tenir accés! (lògic!).

Una altra cosa és que la globalització i la forma d'industrialitzar la nostra societat, accelerant un canvi climàtic, quasi inevitable, fa que les espècies s'hagin d'adaptar al medi amb una rapidesa que els hi és inviable, la pròpia globalització comporta un fenomen que avui en dia està molt en boca de tots, parlem (nosaltres! els humans!) d'espècies invasores que vénen d'altres contrades i que s'adapten massa ràpid al territori no donant temps, a depredadors ni sistema, a defensar-se d'elles. Recordo el fulletó del Club del Mar que es deia "Mulla't" on, als anys 90, un equip amb ganes de innovar vàrem portar a terme el projecte durant uns quants números, en un article que vaig publicar, se'm demanava

l'opinió de l'alga invasora, de “moda” aleshores, que es deia *Coulerpa Taxifolia*, com experta en aquaris i tenint en compte que es deia que la culpa era del món del comerç d'espècies exòtiques, jo opinava que cap espècie tropical pot implantar-se sense una capacitat d'adaptació prèvia, o sigui que simplement llençant al mar un ram d'aquesta alga, és impossible que colonitzés un territori com estava fent i en l'article donava a entendre que la zona d'implantació era prop de l'Aquàrium de Mònaco, on aquest institut oceanogràfic feia servir l'aigua de mar directe per filtrar els seus tancs i que per tant l'adaptació d'aquesta alga havia sigut progressiva i bla, bla, bla... avui en dia al nostre Mediterrani hi ha catalogades més de 700 espècies invasores, estem parlant de quant... 50 anys? Això no és res en el transcurs de la història biològica del planeta, hi hauran espècies que desapareixeran i també espècies que apareixeran, la natura seguirà el seu curs.

Hauríem d'admetre que si parlem d'espècies invasores el ser humà és per excel·lència la primera espècie que perjudica el medi ambient, des de la revolució industrial, que la humanitat no ha fet res més que vetllar per procurar-se una societat de benestar apropiada a les seves comoditats i on l'avidesa de consum ens ha dut, «enganyats» a tots, a fer-nos creure que NECESSITEM tal o qual cosa per viure millor, això ens porta inevitablement a la conclusió que el progrés de la humanitat porta a la «destrucció» del sistema biològic tal i com l'hem conegut fins ara. Però afortunadament, sols ha durat 150 anys de la Història del Planeta Terra i ara ens posem les mans al cap quan veiem la quantitat de plàstics abocats als nostres mars i les grans extensions de plàstic que ocupen territoris enormes del fons dels oceans. Ara resulta que els components indestructibles derivats del petroli, producte extret de la descomposició del carboni de les restes de matèria orgànica, estan surant i arrossegant-se per la superfície del fons marí enlloc de restar ensorrats sota la capa de la terra com la naturalesa havia disposat. A més, degut a la gran capacitat de desintegració que té l'aigua, ara ens adonem que les micro-partícules d'aquests plàstics que es dissolen en els oceans, estan presents a la gran part de la fauna marina

i evidentment, a les espècies que consumim nosaltres mateixos. Si tenim en compte la superpoblació del planeta i la incapacitat de depurar tots els residus que generem, podem dir que ja va sent hora que ens adonem que **«el progrés tal com el coneixem actualment, perjudica seriosament la salut del PLANETA»**.

Però ja s'ha iniciat la «revolució verda» i crec que comencem tots plegats a prendre consciència i que l'afectació del ser humà vers el Planeta, no pot durar gaire més anys, sols desitjo personalment que la imprudència i supèrbia dels dirigents actuals, no duri més enllà de 50 anys i que els dos segles de «bogeria humana» no siguin suficients per acabar amb el «Planeta Blau» després de 4.000 milions d'anys de formació. Siguem conscients que l'existència d'una espècie, nosaltres, que perjudica perillosament al planeta durant 200 anys, (un % ridícul en termes de formació planetària), es defensarà i serà la selecció natural qui ens reduirà o ens eliminarà abans que el propi sistema es destrueixi. Sóc del tot optimista i de ben segur que ens adonarem a temps que formem part del sistema i que no hem de ser els botxins sinó els protectors, però això són elucubracions de llunyana solució i esperem que el temps ho posarà tot al seu lloc.

La veritable preocupació, penso jo, es quan vàrem començar amb la Fundació Argomaris, a veure els nostres fons marins mes enllà dels 50 metres de fondària amb recursos que mai haguéssim somiat, el ROV (vehicle operat remotament) ens permetia baixar a profunditats fins aleshores mai vistes per nosaltres com a capbusadors i ens vàrem adonar que tot allò que se'ns deia que els submarinistes acabarien amb la vida de les coves per les “palades” que donaven al substrat i el CO₂ que despreníem en respirar, que els corallers tenien la culpa de la desaparició de l'apreciat corall vermell, que la massificació d'habitants a les nostres costes corrompien les aigües, era una espurna davant de la veritable realitat.

El nostre fons marí, és en realitat en gran part, un territori de sorra i fang on la vida s'hi desenvolupa naturalment, les espècies es concentren on hi ha qualsevol resta ja sigui natural o artificial, però també hi ha moltes espècies que viuen

de les grans extensions de sorra on obtenen els recursos per subsistir. És en els grans esculls de formacions marines profundes on es refugien totes les larves i cries de peixos i invertebrats que van repoblant els diversos ecosistemes, l'accés que tenim els capbussadors, banyistes, pescadors de corall i artesanals, es ínfim en aquest univers gegantí. Aquest ecosistema és molt fràgil encara que no ens n'adonem, TOT DEPÈN DE TOT, si una cloïssa belluga la seva clova, a 5 milles es pot produir un corrent que per ínfim que sembli, impedirà que una gambeta atrapi la seva presa que havia de passar per allí.

A partir de 100 metres hi ha un món desconegut on es produeix un miracle darrera un altre i boscos de coralls d'aigües fredes formen immensos territoris on es refugien les cries de milers d'espècies que estem acostumats a veure però que ens preguntem on es reproduïxen. En realitat, on s'està fent mal és en aquests ecosistemes, i no precisament perquè la mà de l'home arrasi directament aquestes parets abissals, sinó perquè hi ha un fenomen que es produeix per causa d'una pesca, penso jo, del tot insostenible. La pesca d'arrossegament. En aquests 50 anys d'història, si alguna cosa ha evolucionat és la tecnologia, els grans vaixells de pesca d'arrossegament han duplicat o triplicat la flota i la potència, no tinc les dades, però sí que he vist com aquesta pesca, any rere any i cada cop més, aixeca a moltes milles de la costa, grans núvols de pols i fang submarins que col·lapsen el bentos de les grans formacions rocoses profundes.

Els pescadors, possiblement pel seu desconeixement, diuen que llaurar el fons marí de fang i sorra, és beneficiós perquè ajuda a oxigenar i drenar unes extensions de fons que no perjudiquen al sistema, que ho fan molt lluny de la costa i a profunditats que ja arriben als 3.000 metres i mai per sobre de 50. Que al cap d'un temps de no pescar en un mateix territori, la collita és superior a la primera captura d'un territori verge, prova, diuen ells, que llaurar el fons és positiu per al medi. Sí, és clar que si parlem en conceptes d'agricultura, llaurar un camp de blat, per exemple, beneficia la terra i és necessari per a noves collites, però la pols que aixeca aquesta activitat a la superfície, no té res a veure amb el comportament del núvol de pols i fang

que aixeca a sota l'aigua. Aquest núvol arriba a les muntanyes submarines col·lapsant-t'ho tot, qualsevol tipus de vida o formació rocosa queda enterrada i ofegada en milers de milles quadrades al voltant de l'activitat de pesca d'arrossegament. Qualsevol oportunitat de revitalitzar un bosc de corall queda descartada, això no és el mateix que cremar un bosc! que de les cendres reviu exuberantment, no és el mateix que la invasió natural d'algues brunes que es produeix com a fenomen natural o la invasió de meduses, fenòmens que ajuden a revitalitzar l'ecosistema uns mesos després. **NO ÉS EL MATEIX.**

Com a capbussadora del Club del Mar, he de dir que després de viatjar arreu dels mars tropicals del món, haver-me submergit amb taurons, balenes i dofins, haver vist esculls de corall tropical que jo anomeno "territori Disney", no canvio res d'això pels bons moments passats sota les aigües de la nostra Mediterrània i per una bona immersió a la part nord de la Rata a Cap de Creus, o a les aigües transparents de Menorca, on malgrat el pas del temps, les accions proteccionistes dels humans, fan que es conservi l'aspecte salvatge de fa 50 anys.

Com a professional del comerç d'espècies marines, en el meu cas vives a efectes ornamentals, sempre he vetllat per un comerç sostenible, des de l'empresa importadora que vaig crear, hem promogut les granges de coralls tropicals perquè els pescadors locals tinguin un *modus vivendi* sostenible i diferent a l'explotació dels coralls salvatges. Deixo la darrera reflexió, la gran majoria d'espècies ornamentals d'aigua dolça que es comercialitzen per aquaris privats, estan extintes en els rius d'origen i és gràcies al seu interès comercial que s'han reproduït en captivitat amb la possibilitat de repoblar. A la granja de coralls que vàrem promoure a Indonèsia, l'escull enganxat al pla de la granja s'ha revifat en poc temps, recuperant i afavorint espècies que feia anys s'havien deixat de veure. **UN COMERÇ SOSTENIBLE ÉS POSSIBLE.**

**Neus
Abad i Soler**

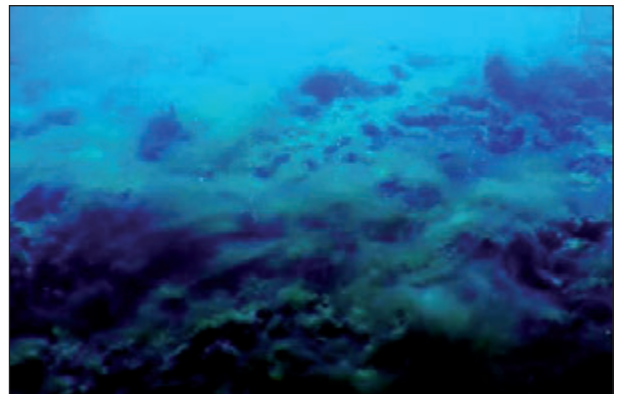
2005. Un banc d'espets (barracudes) *Sphyraena Sphyraena* envoltant al submarinista sobre el derelict del Malakoff a la costa sud de Menorca. Foto: Neus Abad.

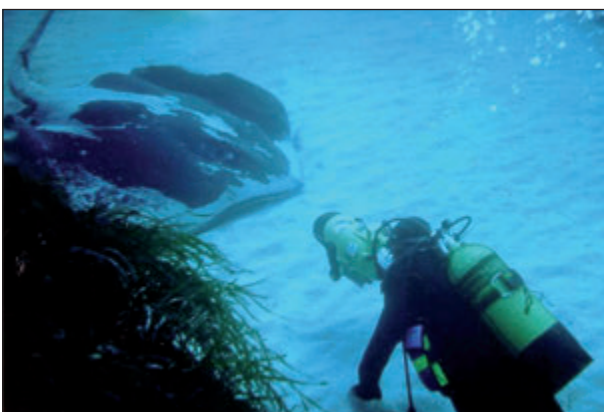
2008 juliol. Un dofí Mular apareix per sorpresa en una immersió a Formentera. Foto: Neus Abad.

2007. Cavall marí o cavallet de mar (*Hippocampus guttulatus*) difícil de veure, en una esclatxa a 10 m de fondària al Cap de Creus. Foto: Neus Abad.

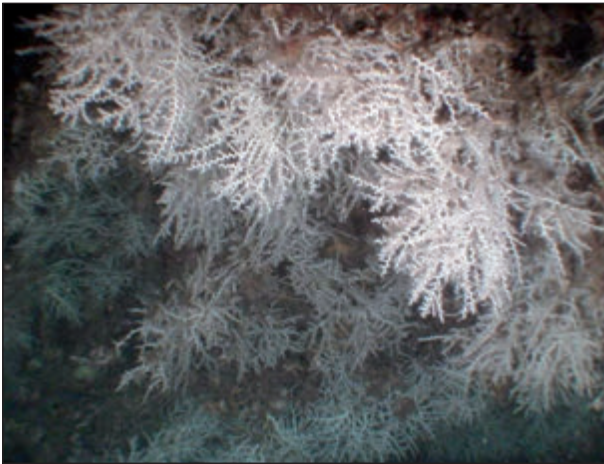
2010. Illes Columbretes. Roques a 50 m de fondària cobertes d'algues filamentosos que entapissen i maten la fauna que la colonitza. Efecte temporal. Foto: Neus Abad.

1998 juny. Josep Quera gravant imatges d'una pastinaca (*Dasyatis pastinaca*) davant de Pollença a Cala Ratjada de Mallorca. Foto: Neus Abad.

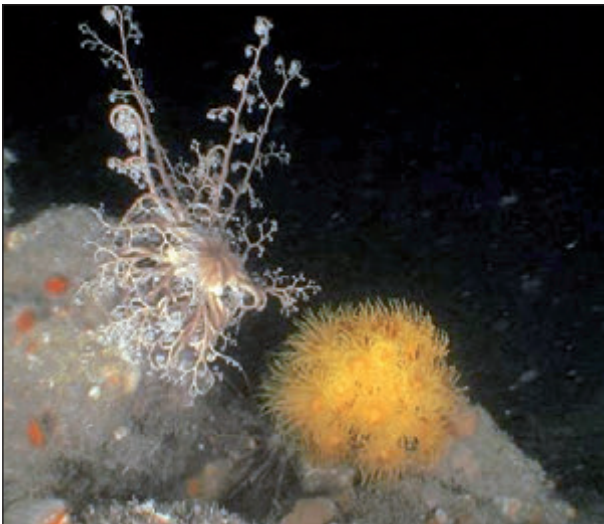
2012. Embarcació BON PIGALL de la Fundació Argo Maris, operant amb el seu robot ROV Linx, preparat per a 500 m de fondària. Foto: Neus Abad.

2010 maig. Escull de corall blanc (*Madrepora oculata*) de més d'un metre de volum, formant grans boscos a 200 m de fondària al Rec de Begur. Foto: ROV del Bon Geni, Neus Abad i Josep Quera.

2011 juliol. Nord de Menorca. Àguila (*Myliobatis àguila*) que ens visità per sobre el derelict del George K. Foto: Neus Abad.

2010 maig. Estrella cistell (*Astropecten mediterraneus*) i un corall de fondària (*Dendrophyllia*), desplegant els seus diversos «tentacles» en una zona de corrents a 150 m de fondària al Rec de Begur. Foto: ROV del Bon Geni, Neus Abad i Josep Quera.

2010 octubre. Esculls tropicals a l'Illa de Bali, Indonèsia, en plena efervescència, gran part d'ells repoblats per la granja de Indopisces, creada amb la col·laboració de Pisciber de Terrassa. Foto: Neus Abad.

2010 octubre. Inspecció CITES i tria d'esqueixos de corall que hauran de ser exportats o replantats a l'escull salvatge segons els requeriments dels inspectors. Foto: Neus Abad.

2010 octubre. Granja de coralls de Indopisces a Bali, creada amb la col·laboració de Pisciber de Terrassa. Foto: Neus Abad.

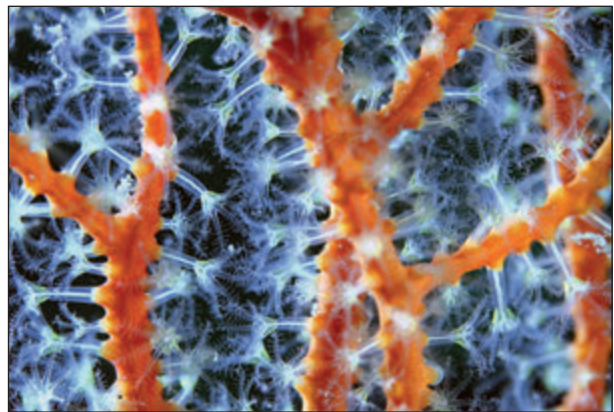
2010 octubre. Quadrants de reproducció on es té cura de les plantacions dels esqueixos de corall que més tard seran exportats a Barcelona. Foto: Neus Abad.

2003 juny. Illes Medes. Manel González de Bioimatge realitzant un reportatge, per a la TV, a la Neus Abad sobre la situació dels fons marins de la Costa Catalana. Foto: Sebastià Mas.

Exemplar de musclo alliberant la posta d'ous. Litoral del Massís del Montgrí. Foto: Manel González.

Detall dels pòlips d'una gorgònia. Illes Medes. Foto: Manel González.

Petit exemplar de Bavosa Blanca (*Parablennius rouxi*) habitual en els fons del nostre litoral. Foto: Manel González.

Les meduses i pòlips són les dues formes diferents dins el cicle de la vida que presenten els cnidaris. Moment en que una medusa està a punt d'alliberar-se del pòlip on s'ha format. Foto: Manel González.

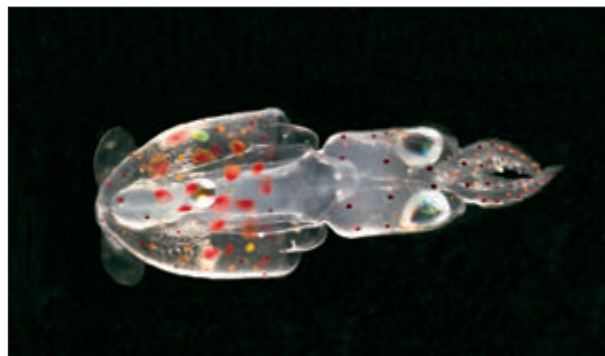
Illes Medes. Mostra de la diversitat de peixos i espècies que viuen en aigües de les àrees protegides dels Parcs Naturals.
Foto: Manel González.

Ostra Vermella (*Spondylus gaederopus*), mol·lusc de fins a 12 cm Bivalve marí. La closca està formada per dues valves unides per una frontissa que fa la funció de ròtula. Habita en aigües poc profundes del Mediterrani i Mar Negre. Espècie en perill d'extinció sembla ser per l'augment de la temperatura del mar o per algun tipus de bacteri. El 1980 es produí una mortaldat massiva a les costes de Menorca i a la costa nord catalana especialment al Cap de Creus. Foto: Copyright Jordi Regàs del CIB Club d'Immersió Biologia - Universitat de Barcelona.

2013 juliol. Josep Maria Vernet mostrant un cranc ermità a Sant Feliu de Guíxols a -30 m.
Foto: Arxiu Josep Maria Vernet.

Exemplar de calamar després de l'eclosió de l'ou.
Foto: Manel González.

Ostra Vermella (*Spondylus gaederopus*) ja afectat i mort pels efectes descrits a la foto anterior. Foto: Copyright Jordi Regàs del CIB Club d'Immersió Biologia - Universitat de Barcelona.

Illes Medes. El nero o mero és molt probablement l'animal més emblemàtic de les Illes Medes i de les àrees protegides dels Parcs Naturals. Foto: Manel González.

Litoral del Massís del Montgrí, corall vermell i llagostes a -24 m.
Foto: Juanjo Saura.

15
IMMERSIONS
AMB NITROX

Encara recordava allò que els meus pares em deien..."El saber no ocupa lloc", així doncs com que el mar em començà a atreure, després d'uns anys de bussejar de "pirata" i ser intercepat per un vaixell de l'Armada (de Roses), em vaig presentar al Club del Mar - CRIS Terrassa per seguir els cursos de CMAS-FEDAS que el Club impartia, tot i que tant els meus fills com jo mateix portàvem més hores d'immersió que alguns dels instructors que ens assignaren.

Quan ja tenia la titulació CMAS3E un dels meus fills ja era instructor de PADI i m'aconsellà que seguís aquella línia de cursos, ja que era reconeguda a tot el món i molt completa. Vaig seguir diversos cursos fins arribar a DIVE MASTER. Aquesta titulació em permetia guiar bussejadors en recorreguts que procurava que fossin innovadors i interessants.

La meva base d'operacions habitual va des de Cadaqués fins a les illes Medes, ja que el meu fill té un centre de busseig a L'Escala. En aquest sector, tenim diverses immersions interessants en cotes des de trenta fins a seixanta metres, i en ser el massís d'El Montgrí de roca calcària, s'hi troben quantitat de cavitats, algunes inexplorades parcialment o totalment.

Després de viure algunes males experiències en immersions profundes, i també en recorreguts de coves, m'arribà la notícia que una empresa especialitzada amb busseig tècnic, impartiria uns cursos per primera vegada en el nostre país. Vaig localitzar la seu de *TECNICAL DIVING INTERNATIONAL* (TDI) i el seu gerent a Espanya, Sr. Conrad Dubantón. Sóc admès en els cursos però per a això necessito la titulació de bussejador amb NITROX. Arribem a uns acords. El curs de NITROX me l'impartiran ells, i a continuació els d'*EXTENDED RANGE* per immersions profundes, i el d'*OVERHEAD ENVIRONMENT*, per immersions amb sostre real (coves, interior de derelictes, etc.).

El segon acord és, que les immersions de pràctiques es faran amb la meva barca, tot aprofitant que conec la zona on es troben coves i vaixells per explorar.

NITROX = Aire enriquit amb més oxigen. El % de l'oxigen en la mescla es calcula tenint en compte la profunditat màxima de la immersió que farem i no sobrepassar la pressió parcial d'aquest gas, que serà 1,6 si no fem esforços, o 1,4 si hem de treballar en el fons. Una mescla molt normal per immersions no profundes, és la d'EAN30 (30% d'oxigen en lloc de 21%), en augmentar l'oxigen disminuïm el nitrogen, per tant, ens en quedarà menys en els teixits i no hauré de fer tan llargues les parades de descompressió.

REBREATHER = Reciclador. En la nostra respiració del 21% d'oxigen que inspirem, tan sols un 4 o 5% és consumit metafòricament la resta el 16% l'expirem i el reciclador l'incorpora de nou en el circuit respiratori després d'eliminar el CO₂ mitjançant calç sodada. El gas inert seguirà acompanyant a l'oxigen amb el qual allargarem molt el temps de la immersió.

El curs **EXTENDED RANGE** ja és més complicat, en tractar-se d'immersions profundes i successives cal treballar amb tres ampolles amb els seus reguladors (connexió DIN) i ampolles corresponents. Una ampolla de viatge amb Aire. Una ampolla de fons amb Aire. Una ampolla per descompressió amb Nitrox o 100% Oxigen.

Tenint cura de no variar mai la configuració de l'equip i, en ser les immersions profundes, i ja que hem augmentat els percentatges d'oxigen en les mescles, cal controlar les unitats de tolerància del nostre cos a aquest gas. Aquestes unitats que poden afectar el nostre sistema nerviós central (SNC) i que en superfície l'organisme n'elimina un 50% cada 90 minuts.

OVERHEAD ENVIRONMENT = Immersió en espais confinats, exploració de l'interior de vaixells, coves, etc. L'equip serà de dues ampolles independents, com sempre amb aixetes DIN, cal tenir en compte consumir tan sols un terç del gas de cada una en la penetració, reservant els dos terços restants per al retorn.

Un dels reguladors portarà la connexió amb l'aixeta *latiguillo* de 2,20 m per donar-li aire al company en cas de necessitat.

El rodet de mínim 100 m de cap és necessari per senyalitzar el recorregut i assegurar el retorn,

que segurament hem deixat sense visibilitat amb el moviment de les aletes al penetrar. No portar tub respirador i aprendre el senyal de comunicació entre els companys (són 61 en TDI i cal fer-los amb una sola mà). És important també portar sagetes, per senyalitzar els canvis de galeria en coves i la direcció de sortida.

Tenint en compte aquests coneixements, havent passat en el transcurs dels diferents cursos, i provocat pels instructors, situacions com: l'aixeta tancada en una immersió profunda, recorregut de coves en immersió nocturna, (no veus la llum de la sortida), tallada del cap guia i haver de recuperar-lo.... Tot això per comprovar la teva reacció i solució davant cada problema, passo a gaudir amb companys del Club del Mar i d'altres clubs però sempre tenint en compte el seu nivell com a bussejador.

Realitzem un seguit de fantàstics recorreguts en coves, fent la topografia d'algunes d'elles, immersions en derelictes, alguns fondos i altres no tant, però sempre interessants, sigui per la fauna o pel colorit i la quantitat de gorgònies.

Seguint aquest nivell d'activitats hem organitzat sortides a França concretament a la costa que va des de Marsella fins a Saint Tropez (d'aquest tros de costa dispo de 85 coordenades de vaixells, avions i submarins enfonsats). Per gaudir d'aquest veritable paradís del busseig vam organitzar durant sis anys, i sempre coincidint amb la festa de Sant Joan, una estada en diferents càmpings llogant *bungalows*, fins que el darrer any vam arribar a reunir-nos 36 bussejadors i vàrem tenir algun problema de logística, per la qual cosa vam decidir organitzar creuers d'una setmana, contractant vaixell preparat per a la nostra activitat, amb vida a bord, fent nit sempre en cales protegides dels forts vents d'aquell entorn, ho vàrem fer durant 3 anys, amb grup reduït a 12/16 bussejadors i no cal dir la quantitat de bones immersions que realitzàrem a part del gaudi de les meravelloses vistes que ens proporcionà aquell litoral.

L'exploració de derelictes em produeix fortes emocions, i més si encara no s'hi ha baixat mai com hem tingut l'oportunitat de fer en tres ocasions. La primera va ser al "Vapor de l'Arbret",

enfonsat el 21 d'octubre del 1917, davant el cap de Salou, per col·lisió amb un vaixell anglès i es troba a 63 m de fondària. El vaixell estava dret com si encara navegues.

Aquí segons els meus companys jo estava amb narcosi, ja que al baixar de la borda al fons per desenganxar l'ancoratge els companys d'immersió veuen des de dalt com trec un mosquetó d'inox i el deixo en el fons. Jo no crec que fos narcosis, doncs el mosquetó no era meu, era del Lauren.

La segona vegada que uns pescadors ens indiquen que allà hi ha alguna cosa grossa, va ser a Oropesa. Anem doncs cap allà, remolcant una Zodiac, l'entrem a l'aigua per la platja i seguim la direcció que ens havien indicat. Naveguem seguint la direcció amb el compàs de busseig ja que no tenim un altre medi. Després d'algunes hores navegant i donant voltes, allà està. És el vapor SS.ZANON, que el 12 de maig de l'any 1917 va ser canonejat, torpedejat i enfonsat, pel submarí alemany U-BOAT U34, a 12 milles nàutiques enfront del cap d'Oropesa.

El trobem en un fons de 56 m i tombat de costat. Juntament amb el meu company Andreu, trobem un forat en el casc segurament produït per un torpede (?). Entrem i explorem un xic l'interior, però no gaire tranquils doncs teníem el cap guia lligat a l'àncora i sabem que aquesta està molt insegura a la quilla del vaixell. Estem a 56 m de fons, a 12 milles de la costa, i la zodiac està "soleta", ja que l'altra parella de companys, també estan per aquí a baix. Finalment tot surt bé.

L'últim regal que ens fan els pescadors és un ganxo, com ells diuen, enfront de Llavaneres. Ens porten amb el seu vaixell de pesca i fins a 5 milles de la costa. Baixem i trobem a 70 m el derelict. És el "Nuevo Ampurdanés" enfonsat l'any 1918, per col·lisió amb el vapor "Mar Negro". La càrrega són bidons de petroli ja buits. La coberta que havia estat de fusta ja ha desaparegut i podem veure una gran quantitat de grossos congres que es mouen entre els bidons.

Això ho expliquem als pescadors i quan hi tornem al cap d'unes setmanes ens ensenyen

molt cofois unes fotos on hi havia una rastellera de congres penjats en una corda. Mai més explicarem el que hem vist al fons.

En aquest nivell d'immersions cal tenir molta cura en seleccionar els companys. Sempre hem sigut un grup reduït en el qual tots ens coneixíem el nivell tècnic i quina reacció tindríem en un moment complicat. Les tres úniques vegades en què vàrem acceptar "forasters" al Nuevo Ampurdanés, en una d'elles el foraster ens sortí disparat des de 50 m fins a superfície (no baixava tocant el cap guia i, en entrar en la cota fosca i no veure el cap va entrar en pànic).

En la segona va ser un grup d'instructors d'un club conegut que ens demanà per acompanyar-nos. Després de fondejar la boia de senyalització, no quedem gaire convençuts que s'hagi encertat el derelict, doncs hi ha molta corrent. El primer grup a baixar serà el dels forasters, amb els que ha quedat molt clar que, en el cas d'arribar al fondeig i no trobar el derelict, sense deixar el cap emergir tot seguit. No ho fan, es queden al fons buscant però en la direcció equivocada. Veient que no emergeixen, creiem que tot funciona correctament i baixa un grup dels nostres companys que sí que el troben. Al cap d'una estona és quan tenim la sorpresa. Surten a superfície tres globus de senyalització però a gran distància a causa del fort corrent i del temps que han estat al fons, buscant equivocadament.

Veiem com s'allunyen ràpidament, però tenim tres submarinistes al fons que no podem deixar sense assistència. A la vegada que el grup de "forasters" ja són a la superfície, amb el compàs de busseig, prenem la direcció en què deixàrem de veure'ls i quan per fi surten a superfície els que teníem en el fons, naveguem llarga estona en la direcció que havíem memoritzat fins a trobar-los i poder-los recollir. La tercera vegada va ser més greu. El Miquel José i jo, ens quedem a bord per ajudar a equipar els companys (ja sabeu el feixuc que és tot l'equip). Baixàrem els darrers i abans d'emergir, lliuràrem el cap guia que els primers haurien fixat al derelict.

Quan per fi baixem nosaltres dos, veiem que puja una gran columna de bombolles i això no és gens normal. Alguna cosa passa. Ens trobem

amb el "foraster", que un dels companys havia convidat, pujant amb presses i amb la respiració accelerada. El parem per calmar-lo, li mirem els manòmetres i comprovem que té força gas. Veient que el seu company està pujant a no gaire distància, li indiquem que pugi a poc a poc i seguim nosaltres baixant per fer la nostra immersió i desfermar el cap guia. Fins aquí tot normal, però en arribar a superfície ens trobem que el "foraster" està surant de cara a l'aigua i lamentablement sense vida.

El busseig és un esport d'aventura i té un risc en tot moment fins i tot en les immersions més "tranquil·les". Jo us ho puc assegurar, ja que he patit tres accidents i tots han estat en superfície o a poca profunditat i en immersions de plaer. En profunditat, he viscut molts casos de narcosi i pànic, però exceptuant l'accident en el «Nuevo Ampurdanés», els altres casos han acabat sempre amb bon resultat final.

Un accident és produït al baixar a recollir un cinturó de llast (ploms) que caigué al fons, mentre una companya pujava a bord de la barca. Com que jo era l'únic que quedava a l'aigua juntament amb l'equip d'un dels companys. Baixo i de seguida noto que aquest equip pesa més que el meu, recullo el cinturó de llast i intento remuntar per emergir. L'excés de pes m'impedeix emergir i he remogut el sediment del fons. Per disposar de l'altra mà i nedar amunt, em penjo el cinturó de llast al coll, però amb tanta mala sort que s'enganxa amb el regulador i me'l pren. Quedà penjat al meu darrere, no sé on. No puc pujar, no veig res i no puc respirar. He de fer el que sempre ha de ser l'últim recurs. Sortida d'escapada lliure. Em desprenc de tot l'equip, i ascendeixo bufant com un desesperat, doncs observo que la quantitat d'aire que hauria d'expulsar per la boca és insuficient. Els companys m'ajuden a pujar a bord de la barca, i estirar-me en un banc. Jo els dic que em donin cops al pit, doncs crec que tinc la glotis bloquejada (temps després, encara tenia el pit vermell a causa dels cops de puny). Quan vaig començar a treure aigua per la boca. "Espant". Sortia vermella, ells creien, que tenia un problema de sobre-pressió pulmonar, però no sabien que aquell matí, jo havia esmorzat un entrepà de sobrassada.

Estava expulsant vòmits juntament amb l'aigua, que treia dels pulmons. Em costà força temps d'atenció mèdica i de superar l'estrès en les posteriors immersions.

Un altre accident succeí en tirar-se un company, d'esquena des de la borda del vaixell (equipat amb un bibotella) i trobar-me jo en aquell moment sota d'ell, a un metre de profunditat, recollint la càmera de vídeo. Resultat: un trenc al cap i les cervicals que encara me'n sento avui.

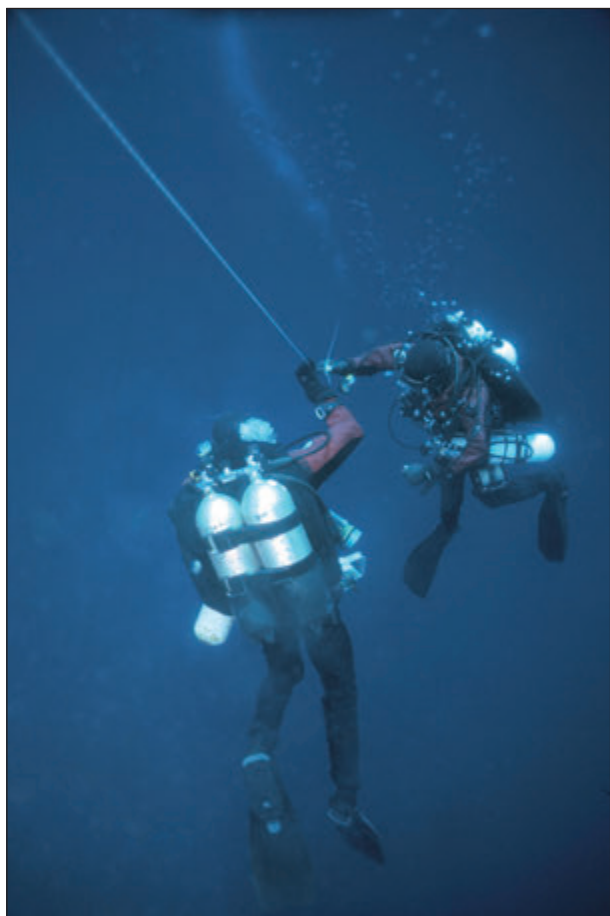
El darrer accident, i que hagués pogut ser fatal per a mi, succeí quan després de fer un llarg recorregut amb l'ajuda de l'scooter submarí el company i jo fem la corresponent parada per la descompressió, seguidament emergim a super-

fície i soc atropellat per un vaixell de bussejadors. No m'explico encara avui, com vaig poder esquivar l'hèlix que tan sols em va tallar una punta del colze, un llarg tall a la cama, el neoprè i l'scooter destrossats.

Tenim el risc de patir un accident, el tenim sempre, en el mar, a la muntanya i fins i tot passejant pel carrer. El risc és inherent a tota activitat humana, això ens obliga sempre a estar atents per mantenir-nos actius.

**Joan
Cerdà i Mendiola**

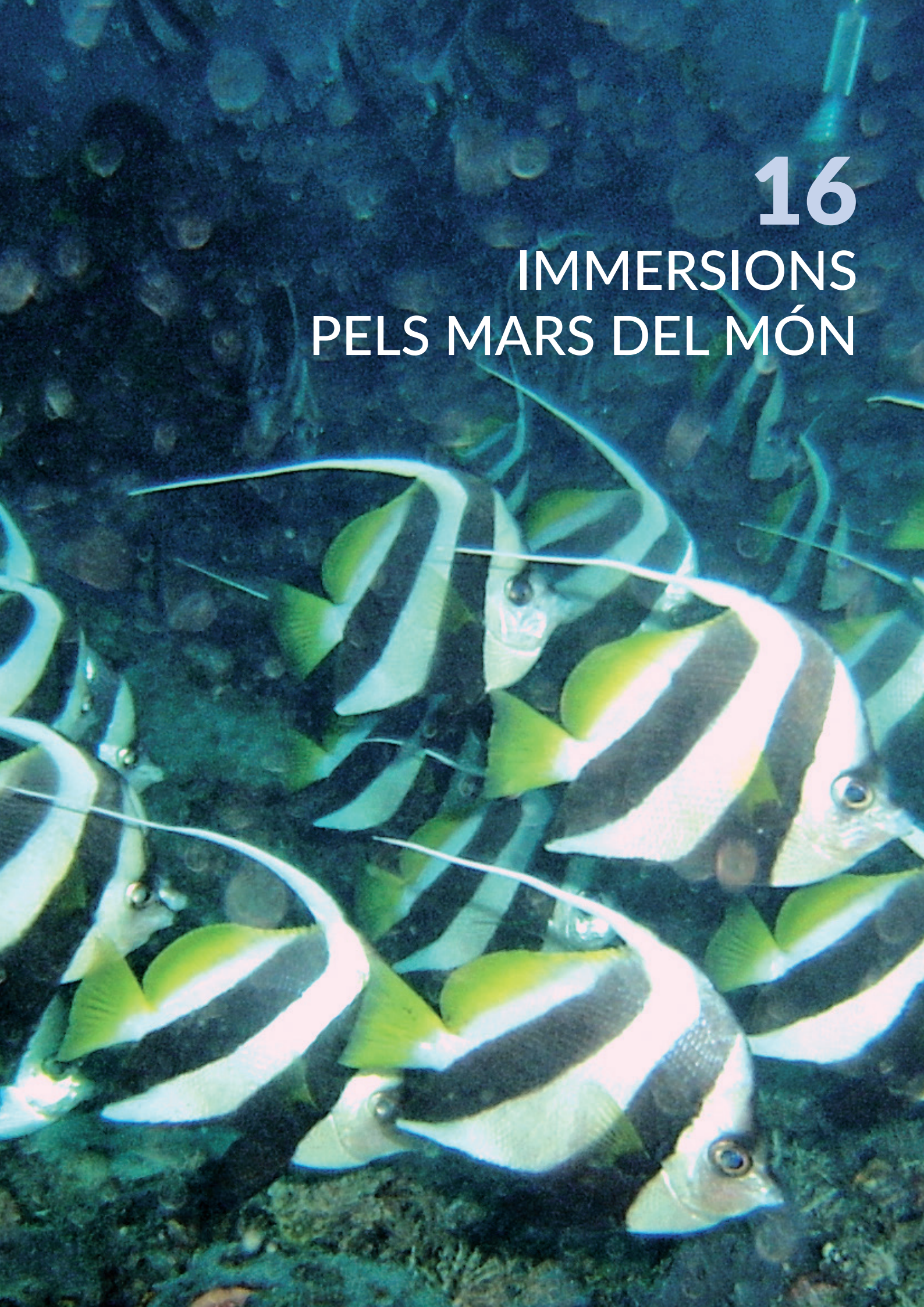
2003. Immersió amb NITROX al derelict de LE TOGO, vaixell mercant de 1.484 tones, botat el 1882 com a Ville de Valence. Torpedinat el 1918 pel submarí UC35. Es troba en un fons de 65 m davant de Cavalaire, sud de França. Foto: Joan Cerdà.

2003. Immersió amb NITROX al derelict de LE TOGO a Cavalaire, sud de França. Moment de la descompressió a -6 m. Foto: Joan Cerdà.

16

IMMERSIONS
PELS MARS DEL MÓN

1989 - Cuba, *Isla de Pinos*

A unes 25 milles al Sud de la *Isla de Cuba* hi ha la *Isla de Pinos*, també anomenada *Isla de la Juventud*, aquest va ser uns dels primers viatges de socis del Club de Mar a ultramar, a part de la primera expedició a les Galápagos l'any 1976 denominada "Operació Sargantana".

Ens va canviar l'enfoc del busseig, ho vam començar a veure tot d'una manera diferent. A partir d'aquest viatge es va iniciar una activitat considerable dels socis en aquest tipus d'accions, començava una nova forma de veure el busseig, més enllà de les nostres aigües...

1990 - Cuba, *Santa Lucía*

Al nord-est de la *Isla de Cuba* hi ha una barrera de corall considerable, la base d'operacions es va instal·lar als antics ressorts de la platja de *Santa Lucía*. Des de la mateixa platja, amb llanxes ràpides, s'accedia al cantell de l'escull en pocs minuts, allà la varietat de fauna i flora submarina tropical era un regal per als ulls. Amb vehicle, un autobús que queia a trossos, es podia accedir al canal d'entrada de la *Bahía Nuevitas* on, amb uns corrents molt forts, vam fer les nostres primeres immersions amb taurons. En aquest cas taurons toro d'un tamany considerable.

En aquell moment les infraestructures de Cuba eren molt pobres i van tenir molts problemes per acollir un grup de trenta submarinistes, un dels punts més crítics va ser que no hi havia prou ploms per a tots i es va haver de recórrer a elements de pes ben curiosos per poder enfonsar el nostre cos al fons del mar.

1991 - Mar Roig, Hurghada

L'objectiu d'aquest viatge, a la tardor, va ser la descoberta d'Egipte, tant a dins com fora l'aigua. Quinze dies molt ben aprofitats, explorant la zona d'Hurghada que en aquells moments encara no estava gens explotada.

La ciutat d'Hurghada, situada a la costa oest del Mar Roig, just davant de la península del Sinaí començà a créixer i a oferir alguns serveis hotelers per als seus visitants, les infraestructures de busseig encara eren molt precàries. Molt

pocs vaixells de busseig navegaven per aquelles aigües i vam haver de recórrer a vaixells de pescadors de la zona per arribar als diferents punts d'immersió. Allotjats en un hotel de la ciutat, en aquell moment petita i salvatge, sortíem cada dia navegant una hora ben bona fins al lloc escollit per bussejar.

Tortugues i morenes van ser els principals actors marins que ens van acompanyar en aquesta estada.

1992 - Maldives

La descoberta de l'Índic, el paradís...

Maldives, una munió de petits atols situats a l'Oceà Índic, al sud-oest de Sri Lanka. El gran somni, atols salvatges, curulls de fauna, immersions amb taurons, mantes, coralls tous, grans corrents i aigua molt calenta... Tota una nova experiència, un nou aprenentatge. Instal·lats en un petit vaixell descobrim també l'experiència de la vida a bord, tot molt senzill, sense cap mena de luxe, amb moltes limitacions de menjar i aigua. Tot era nou per als participants. Milers d'illes, grans canals, transportats a una nova dimensió, ningú va tornar indiferent.

1993 - Cozumel

L'excel·lència del Carib, les famoses parets del Palancar mostrades al món per en Cousteau, un apilament de coralls en un fons de sorra blanca i radiant.

Una illa que pertany a Mèxic i està situada a l'oest de la península del Yucatán, a la província de Quintana Roo, a unes vint milles de la costa, just davant de *Playa del Carmen*.

Quan visitem aquesta illa ja comencem a notar l'explotació tant del fons com dels negocis de busseig i turístics. L'àrea gaudeix de moltes visites de submarinistes nord-americans que, molt a prop de Miami, poden trobar estades molt econòmiques pel seu alt nivell adquisitiu. Fugim d'aquest gran negoci i contractem un guia de busseig particular que ens porta als punts de busseig amb el seu petit vaixell, una opció diferent i encantadora en l'oferta de busseig de l'illa.

1994 - Mar Roig, Xarm el-Xeikh

Xarm el-Xeikh, literalment “Badia del xeic” és una ciutat i un important port comercial i turístic situats a l'extrem sud de la península del Sinaí. La ubicació de la ciutat fa que sigui una posició estratègica en l'encreuament del Mar Roig i el Golf d'Aqaba, disputada durant el conflicte entre Israel i Egipte.

La cerca d'un Mar Roig diferent i més salvatge és un contrast amb la zona d'Hurghada. Arribem a Xarm des d'Israel en un moments de grans conflictes, l'experiència de la part turística de terra ens deixa bocabadats. Al mar descobrim una abundància de fauna i coralls que fins ara no havíem trobat al Mar Roig.

1995 - Cayman

Les Illes Cayman són un territori del Regne Unit al mar Carib, al sud de Cuba i al nord-oest de Jamaica. Inclou tres illes: Grand Cayman, Cayman Brac i Little Cayman.

L'experiència d'un Carib novel·lós per a nosaltres, infraestructures més modernes i amb un nivell de servei molt alt i reconegut com les de la companyia Agressor, ens ofereixen una nova visió del sistema de vida a bord.

La informació detallada que ens faciliten sobre les zones d'immersió i el fet de passar-hi moltes hores amb immersions il·limitades i sense un horari preestablert, ens permet organitzar les immersions a conveniència de l'interès de la zona i dels nostres objectius.

Allà tenim contacte amb bussejadors nord-americans, amb conceptes de seguretat molt diferents dels nostres. Aventura, diversió i aprenentatge tot en un paquet. Un Carib d'aigües molt profundes, salvatges i plenes de vida animal, tortugues, barracudes i mantes raia. Grans torres de corall i esponges gegants, tota una arquitectura de la natura dins el mar.

1995 - El Hierro

El Hierro, l'illa més occidental de l'arxipèlag canari, d'origen volcànic i molt muntanyosa, és la descoberta de les Illes Canàries en el seu

punt més espectacular pel que fa a la vida animal submarina. Topades amb els famosos “chuchos” al costat mateix del port, meros d'una mida considerable, el “veríl” amb estructures volcàniques netes de vegetació. Tota una visió diferent a la que estem acostumats. La reserva marina del Mar de las Calmas és un dels llocs que no es poden deixar d'admirar. El petit i acollidor poble de la Restinga ens ofereix una estada confortable i una cuina excel·lent.

1997 - Lanzarote

És l'illa més oriental de l'arxipèlag i s'identifica pel mantell volcànic que s'estén al llarg de gran part de la seva superfície a causa de la gran activitat volcànica de començaments del segle XVIII.

Aquesta vegada un nombrós grup del Club es va organitzar per conèixer aquestes aigües. Una expedició que ens obre els ulls tant a la part submarina com a la terrestre. Des de les profundes i salvatges aigües del Rio, el canal entre l'illa de Lanzarote i l'illa Graciosa, fins als àrids i torturats paratges volcànics del Parc Natural de Timanfaya. Les trobades amb angelotes, de la família dels taurons, van ser un dels principals motius de la selecció d'aquestes aigües per anar-hi a bussejar.

1999 - Maldives

La República de les Maldives és un estat format per un grup d'atols a l'oceà Índic, al sud-oest de l'Índia. La capital és Malé a l'illa del mateix nom. Hi ha 19 atols en total; els illots i atols estan separats per canals que permeten la navegació.

El retorn al paradís, records i novetats, un ambient característic, diferent de tots els altres, retorn a les sensacions, però tot ha canviat... Més modernitat, millora en les infraestructures i la seguretat, millor organització de les immersions, la cultura occidental ha entrat en aquest país.

Molts més vaixells operant a la zona, la majoria de vida a bord. La capital, Malé, ha crescut i ha canviat en excés, ha perdut part del seu encant i misteri.

La fauna d'alguns punts famosos i característics ha desaparegut degut a la pesca sense mesures de control.

2001 - Austràlia, Els Flinders i Mar del Corall

El mar del Corall es troba a l'oest de l'oceà Pacífic, al davant de la costa nord-occidental d'Austràlia. El mar del Corall pren el nom del seu tret més característic, la Gran Barrera de Corall.

El viatge... Un món a l'altre costat del món. Un recorregut inacabable, hores i hores dalt d'avions per arribar a un dels paradisos del busseig. L'expedició es va centrar als Flinders, un grup d'esculls situats al nord de la Gran Barrera de Corall i a la zona del Mar del Corall. Es necessita gairebé un dia de navegació per arribar-hi, sortint de Townsville a la regió de Queensland. A mig recorregut aprofitem per visitar el SS Yongala, un derelict enfonsat per un tifó que es troba a uns trenta metres de profunditat amb una quantitat de fauna espectacular, una riquesa fabulosa.

La zona dels Flinders és molt salvatge, no hi ha cap més vaixell que el nostre, les topades amb taurons són freqüents, gairebé a diari.

La fauna exterior també és significativa i visitem algunes illes deshabitades per humans amb una gran ocupació animal.

El vaixell, un catamarà d'uns 35 metres està molt ben aprofitat i dona cabuda a uns trenta bussejadors, una quantitat un xic excessiva pel nostre gust ja que perdem la intimitat que hem trobat en altres sortides.

2003 - Truk, Chuuk

Chuuk és un estat de la Micronèsia, un conjunt d'illes al sud-oest de l'Oceà Pacífic. *Chuuk* vol dir muntanya en l'idioma chuukès, però aquest estat va ser més conegut pel nom de Truk (pronunciat *Ruk*) fins a l'any 1990.

El somni dels afeccionats als derelictes. La Blue Lagoon conserva tota una flota Japonesa enfonsada per l'aviació americana l'any 1944, els vaixells reposen entre els 10 i 50 metres i estan conservats en molt bon estat. L'entrada al seu interior, encara que complexa, ofereix un espec-

tacle visual inimaginable. Dins les bodegues podem trobar, avions, camions, motos, material de guerra, vaixelles, milers i milers d'ampolles i en algun cas, restes humanes.

Fem vida a bord d'un antic balener reestructurat per oferir els serveis de busseig als seus ocupants. Dues llanxes d'alumini de cinc metres permeten transportar els bussejadors al punt de busseig en pocs minuts.

Apart de les estructures dels derelictes observem la flora que ha ocupat alguns dels vaixells d'una manera invasiva. Digne de les millors visions, en canvi, no hi ha massa presència de peix, els natius de la zona van fer abús de la pesca amb dinamita anys enrere i van despoblar el Lagoon.

2004 - Mar Roig, Illes Brothers i Elphinestone

Les Illes Brothers són dues petites illes situades al bell mig del Mar Roig, a una distància de 42 milles de la ciutat de El Qoseir, uns 140 quilòmetres al sud d'Hurgahda.

El fons submarí de les illes està literalment cobert de corall i un parell de derelictes, el Numidia i l'Aida. Lluny de la civilització, amb aigües profundes i transparents, podem trobar corrents forts i fauna. Tot aquest conjunt ofereix una sensació de pau i llibertat en un lloc tan proper com el Mar Roig. La vida a bord és obligada per aquesta sortida, només arribarem a les illes després d'unes quantes hores de navegació. És un dels millors llocs d'Egipte per bussejar amb taurons, especialment amb el tauró martell, encara que les trobades no són massa freqüents.

Els derelictes estan a la Big Brother, el Numidia enfonsat el 1901 i l'Aida el 1957, reposen entre 15 i 80 metres de fondària. El Numidia transportava rodes de ferrocarril.

2005 - Illes Galápagos

Les illes Galápagos són un arxipèlag que pertany a la República de l'Equador, el seu nom oficial és Archipiélago de Colón. Està situat a l'oceà Pacífic, a uns 1.000 km de la costa equatorial. Està compost per 13 illes de naturalesa volcànica i multitud de petits illots. Són famoses per la seva riquesa biològica, amb un nombre conside-

nable d'espècies endèmiques, i per l'estada que hi féu Charles Darwin.

L'expedició es va dirigir a les dues illes situades més al nord, Wolf i Darwin. Fora de tota ruta turística, aquestes illes només són visitades, de manera excepcional, per fer-hi immersió. Qualsevol cosa que puguis explicar de les Galápagos pot semblar exagerada. La finalitat de l'expedició era veure el tauró balena. Espècimens de més de 15 metres de llarg ens vam creuar en el seu recorregut pel costat d'aquestes illes. En aquesta zona el mar té, habitualment, unes condicions molt dolentes amb uns corrents molt forts. Això i la distància que hi ha fins a un lloc civilitzat fa que la immersió tingui un alt component de risc. La quantitat de fauna és inimaginable, grups de taurons martell de més de 70 individus, dofins, rajades, mantes, tot el que els teus ulls siguin capaços de mirar. I una experiència única, bussejar amb lleons marins, família de les foques, un espectacle...

2007 - Yucatán

La península de Yucatán, localitzada al punt de trobada entre l'Amèrica del Nord i l'Amèrica Central, separa el mar Carib del golf de Mèxic. La península coincideix amb l'àrea d'influència de l'antiga civilització Maia prehistòrica. A la península del Yucatán hi ha més de mil cenotes.

Mèxic, Playa del Carmen, un racó turístic per excel·lència, aquesta serà la nostra base per visitar els espectaculars cenotes, dolines inundades, alguns interconnectats entre ells o amb el mar, la cultura Maia té importants vincles amb aquestes formacions on feien rituals de sacrificis humans.

L'expedició va residir en un hotel de Playa del Carmen i diàriament, amb vehicles tot terreny ens endinsàvem a la selva per accedir al cenote escollit per a l'exploració.

Aigües molt netes, amb una temperatura al voltant dels disset graus. Durant els recorreguts vèiem formacions calcàries espectaculars. És molt freqüent trobar passatges on es barreja l'aigua dolça amb la salada creant un efecte de visió borrosa i confusió que de vegades arriba a provocar mareig.

La regió ens ofereix la possibilitat de visitar ciutats Maies com Chichén Itzá o Tulum, dos grans espectacles que no es poden obviar.

2008 - Sipadan

Sipadan (Pulau Sipadan) és una illa, molt petita, de Malàsia situada al Mar de Célebes a l'est de Borneo.

Microfauna, tortugues, taurons... Aquesta illa i les seves aigües són zona protegida, l'accés està limitat a 120 bussejadors per dia, la tramitació de permisos és complexa i algunes vegades la immersió està prohibida per disputes amb pirates de les illes del sud de Filipines. Durant la nostra estada vam tenir ben a prop, nit i dia, una patrullera militar que ens feia costat.

L'illa és com un aquari immens, parets verticals de corall i aigües càlides. Un paradís.

Bancs de barracudes inacabables, taurons sempre presents i tortugues, moltes tortugues. Moltes més de les que podríem imaginar, la vista no dona abast per veure-les totes.

Les serps marines que envaïen el nostre vaixell ens van donar uns bons ensurts ja que tenien una habilitat especial per pujar per les cordes d'amarra i amagar-se a qualsevol racó de coberta.

2010 - Mar Roig, Rocky islands, Zabargad o St. Johns

La Badia Immunda és un entrant d'aigua a la costa egípcia de la mar Roja. Se situa lleugerament al nord del Tròpic de Càncer. A la badia hi ha dues illes, Zabargad o St. Johns i Rocky.

Els corrents forts i perillous limiten la immersió només a bussejadors experimentats. Una zona salvatge i poc visitada, coralls i formacions rocoses submarines espectaculars. Un Mar Roig solitari, gairebé cap més vaixell de bussejadors prop nostre. Un encant de zona per trobar-hi pau i tranquil·litat.

2011 - Illa de Guadalupe. Tauró blanc

Després de gaudir de l'emoció de bussejar entre taurons en diferents mars, ens quedava l'espineta del gran blanc. Sabíem que a Sud-àfrica

(Ciutat del Cap), se'l podia veure però, en aquella zona, les aigües són brutes i força fredes.

Bellugant-nos pel món del busseig, ens adonem del punt ideal per treure'ns l'espina, Guadalupe.

Volem fins a San Diego (Estats Units), i des d'allí passem a Tijuana (Mèxic). Al port de l'Ensenada embarquem en un vaixell d'una empresa Canadenca, especialitzada en el tema que perseguim. Guadalupe situada a l'oceà Pacífic, a 260 km a l'oest de la Baixa Califòrnia Mexicana. És d'origen volcànic, d'una superfície de 253 km² i la seva màxima alçada és de 1.324 msnm.

Des del mes d'agost fins octubre abunden aquests taurons, que són el més grans depredadors del mar (fan des de 4,5 a 6 metres). Primer arriben les femelles i una estona més tard els mascles. El motiu de trobar-los en aquest punt és degut a les grans quantitats de foques i elefants marins que poblen la zona i són el "menú" predilecte del blanc.

Fem tres immersions profundes al dia i totes les que vulguem a poca profunditat.

L'equipament és molt feixuc, vestit sec, talabard amb 12/14 kg de plom, narguilé i sense aletes.

Sempre per parelles i protegits per una forta gàbia de barres d'inòx. El cervell ens quedà saturat d'imatges, a part de les que vàrem captar.

2012 - Filipines

La República de les Filipines és un estat insular que consisteix en un arxipèlag estès pel Pacífic occidental, a uns 700 km al sud-est del continent asiàtic.

El nostre camp d'acció es va concretar a la costa est de l'Illa de Cebú i al nord a la petita illa de Malapascua on vam bussejar amb el tauró guineu.

Embarcats en un vaixell clàssic de la zona, fabricat per dos nois que van arribar allà des de Barcelona, la logística i les zones de busseig van estar molt per sota de les nostres expectatives. La pràctica de la pesca amb explosius a la zona feia que no hi hagués massa fauna i això ens va portar un bon desencant. No és un dels viatges

que recordem amb més afecte. La immersió final amb el tauró guineu a Malapascua va salvar un xic la nostra decepció.

2014 i 2015 - La Provença. Victoria i Isadora

Aquests dos anys ens vam dedicar a explorar la zona de la Provença francesa des de dalt d'un vaixell. Sortint de Marsella el 2014 i de Hyères el 2015 vam recórrer aquesta zona per fer immersió en els derelictes que trobem disseminats per aquesta zona. Vam fer vida a bord, els patrons dels vaixells, molt bons coneixedors de la zona, ens van portar als punts clau per fer immersió. Aigües calentes tot i la latitud, molt netes i un espectacle de gorgònies enganxades als derelictes que reposen al fons. Immersions profundes i complicades, algunes amb forts corrents i totes plenes de llum i fauna. Vam baixar a derelictes com el Togo, Donator, Rubis, referents de la zona.

2016 - Maldives

El retorn a les illes dels nens del mar. Un lloc on no deixaries mai de tornar-hi. La civilització ha canviat moltíssim aquests entorns des de la nostra primera estada l'any 1992. L'impacte del món musulmà ha canviat les persones i els ha tret aquella alegria que ens mostraven quan ens creuàvem o parlàvem amb ells, un país que s'ha tornat trist i sense colors.

Dins l'aigua tot segueix, no com abans, no ens enganyem, però els peixos fan el seu camí i els coralls negres segueixen cobrint les roques. Els corrents que ens transporten a una velocitat increïble segueixen allà, els vaixells cada cop són més sofisticats. L'encant es perd amb el temps...

**Pep Turull
i Castellet**

**Joan Cerdà
i Mendiola**

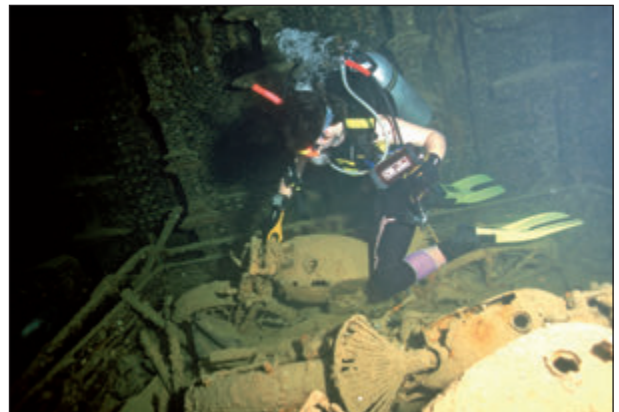
1996. Espeleologia Submarina. Antoni Agelet a la Cova del Pou de l'Estartit. Foto: Joan Cerdà.

1997. Espeleologia Submarina. Antoni Agelet i Andreu Cebrián a la Cova Les Vetes. Foto: Joan Cerdà.

1997. Fotografia Creativa amb la model Iris Calabuig a Sharam el Sheikh d'Egipte. Foto: Joan Cerdà.

1997. Fotografia Creativa amb la model Iris Calabuig al derelict del vaixell anglès SS THISTLEGORM, mercant armat d'una eslora de 126 m i mànega de 18 m enfonsat el 06/10/1941 per l'aviació alemanya a Ras Muhammad del Mar Roig. Càrrega: material de guerra destinat a la 8a Divisió armada de Tobruck (Campanya del Nord d'Àfrica) Fondària del derelict -32 m. Foto: Joan Cerdà.

1997. Francesc Pajuelo a l'SS THISTLEGORM enfonsat a -32 m a Ras Muhammad, Mar Roig. Foto: Joan Cerdà.

1997. Càrrega de l'SS THISTLEGORM enfonsat a -32 m a Ras Muhammad, Mar Roig. Foto: Joan Matas.

1998. Cap Camarat, Provença francesa. Derelictes del famós submarí francès LE RUBIS de 66 m d'eslora enfonsat l'any 1949 quan es dirigia cap al seu desballestament. El 21/08/1941 va patir forts desperfectes a causa d'una mina. El 1945 havia estat retirat del servei. Fondària -41 m. Foto: Joan Cerdà.

1998. Cap Camarat, Provença francesa. Immersió a LE RUBIS, -41 m, Jordi Font i Josep Paipoc. Foto: Joan Cerdà.

1999. Maldives. «Labios dulces de bandas oblicuas». Foto: Joan Cerdà.

1998. Hurgada, Mar Roig, Egipte. Foto de grup dels integrants del Club del Mar - CRIS Terrassa a -20 m de fondària. Foto: Joan Cerdà.

1999. Maldives. «Estandarte de Aleta Larga» o Peix Àngel.
Foto: Joan Cerdà.

1999. Maldives. Peix Pallasso i Anémona. Foto: Joan Cerdà.

2000. Hyeres, Provença francesa. Codast del derelict del vaixell
LE DONATOR i gorgònies a -51 m amb l'escafandrista Andreu
Cebrián. Foto: Joan Cerdà.

2001. Els Flinders, Austràlia. Corall i grup d'escafandristes.
Foto: Joan Cerdà.

2001. Els Flinders, Austràlia. Corall i l'escafandrista M. Carme
Mallofré. Foto: Joan Cerdà.

2001. Els Flinders, Austràlia. Tortuga Carei. Foto: Antoni Agelet.

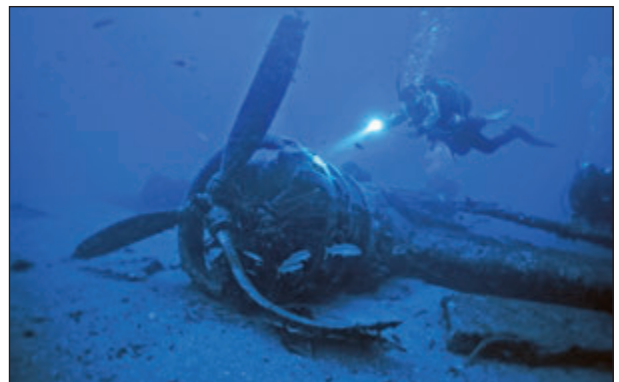
2001. Els Flinders, Austràlia. L'Escafandrista i fotògraf Joan Cerdà. Foto: M. Carme Mallofré o Pep Turull.

2001. Els Flinders. Austràlia. Pep Turull. Foto: Joan Cerdà.

2001. Els Flinders, Austràlia. Tauró blau o Tintorera. Foto: Antoni Agelet.

2002. Sant Mandrier sur Mer, Provença francesa. Dornier 24 enfonsat a -40 m. Escafandrista Francesc Llauredó. Foto: Joan Cerdà.

2001. Els Flinders, Austràlia. Balma amb coralls i M. Carme Mallofré. Foto: Joan Cerdà.

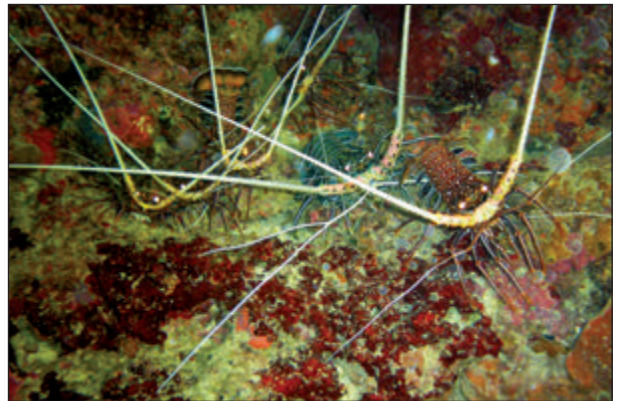
2005. Galápagos. Barracudes. Foto: Joan Cerdà.

2005. Arc de Darwin, Galápagos. Tauró Balena. Escafandrista Joan Ovejero. Foto: Pep Turull.

2005. Gordon Rocks de Galápagos. Llop marí. Foto: Andreu Cebrián.

2008. Sipadan, Malàisia. Llagostes. Foto: Neus Sánchez.

2008. Sipadan, Malàisia. Grup participant en la sortida d'immersió. D'esquerra a dreta començant per la fila superior: Pere Giménez, Ismael Martín, Enric Puig, Daniel Furham, Andreu Cebrián, Joan Ovejero, Joan Cerdà, Pep Turull, Feliu Daví, Núria Torres, Jordi Pino, Ramon Pallarés, Neus Sánchez, M. Carme Mallofré i Javi Martín. Foto: Organització.

2008. Sipadan, Malàisia. Manta gegant. Foto: Neus Sánchez.

2011. Isla de Guadalupe. Oceà Pacífic. Tauró Blanc.
Foto: Joan Cerdà.

2010. La Pedra de Déu, Illes Medes. Nero o Mero.
Foto: Joan Cerdà.

Parque Nacional de Jardines de la Reina, Cuba. Diversos
exemplars de Tauró Blau, envoltant al càmera Manel González.
Foto: Carles Suárez.

1976 abril. Primera expedició del Club del Mar - CRIS Terrassa a les Galápagos, denominada Operació Sargantana. D'esquerra a dreta i començant per la fila superior: John, guia del Parc, Fausto Labal, Mercè Santacana, Benet Carbonell, Joe Queraltó, Mariona Comas, Josep Quera, Marga Llauredó, Josep Fabregat, Maria Deguen i Jan Baca.
Foto: Organització.

17

PINTURA ARTÍSTICA SUBMARINA

ALFONSO CRUZ “EL PINTOR DE NAUFRAGIS”

Vaig començar a pintar a sota el mar l'any 1992, en tornar de la ciutat de Nova York, on exposava en una galeria d'art del Soho novaiorquès. Eren obres hiperrealistes corresponents a la meua etapa anterior com a artista plàstic.

Sens dubte, el que em va impulsar a començar un projecte tan peculiar dins de l'àmbit artístic, va ser fruit del propi destí. Sovint he intentat analitzar les raons d'aquesta convergència de factors i he arribat a la conclusió que el fet fortuït de néixer a la ciutat de **Terrassa** va ser determinant a la meua vida, ja que a la ciutat hi havia una important afició a la pràctica del submarinisme, impulsada en gran mesura pel **Club del Mar - CRIS Terrassa** i l'organització –per part d'aquesta entitat– de freqüents cursos i esdeveniments relacionats amb el món submarí.

A començament dels anys setanta, el meu germà gran va realitzar un curs de busseig organitzat pel **CRIS de Barcelona**, dirigit per estudiants de biologia i això el va portar anys més tard a convertir-se en un excel·lent fotògraf submarí en l'especialitat de “macro” i a participar en algun concurs internacional, organitzat pel **Club del Mar de Terrassa**, on va guanyar el primer premi de la modalitat de “millor fotografia local”.

Aquesta situació em va influir, de manera que als onze anys vaig començar a practicar el busseig a pulmó lliure, a la localitat de Blanes on solia estiuemar. El meu petit equip de color blau, compost d'ulleres, tub i aletes, va ser adquirit en els mítics “**Esports Aneto**” de la nostra ciutat. No em costa gens reviure l'emoció que vaig sentir el dia que m'ho van regalar: creia que era el “capità Nemo” i estava convençut que amb aquell material, arribaria a conquerir l'oceà.

Un fet decisiu en aquest procés, va ser el Servei Militar a la Marina. L'any 1979, em vaig convertir en el bussejador de l'Armada, després de superar les proves d'accés i el duríssim curs, vaig obtenir el títol professional. Durant aquells anys, el Centre de Busseig de l'Armada (CBA), era l'única escola que hi havia a Espanya capacitada per atorgar títols professionals. Aquesta titulació em va permetre poder treballar uns

quants anys com a bussejador del Port de Barcelona. Durant el temps que vaig estar a l'exèrcit, vaig ser entrenat com a bussejador de combat i en instruccions de busseig, però sobretot en accions de rescat, cerca i recuperació de cadàvers en rius, pantans, llacs i al mar. Vaig participar en un nombre elevat de rescats.

Quan em vaig llicenciar a l'exèrcit, vaig treballar durant tres anys als “Astillers Vulcano” de la ciutat comtal. Solia utilitzar dos sistemes diferents de respiració. Per una banda quan feia immersió amb ampolla d'aire comprimit, feia servir el regulador bitraquea Snark III Silver. Tanmateix, altres vegades també treballava amb narguile. En ambdós casos, i en concloure el meu treball de reparació i neteja submarina de vaixells, dedicava uns minuts per enfonsar-me al fons del port i quedar-me quiet de genolls sobre el llim. Allà, des de la soletat més absoluta, observava el paisatge fantasmagòric que m'envoltava en una espècie de boirina. Els objectes enfonsats semblaven espectres sortits d'una pel·lícula de ciència ficció. Crec que va ser allà, rodejat d'aquell misteri difícil d'explicar amb paraules, on em va sorgir la necessitat de pintar sota el mar.

Però a l'estiu del 1992, jo només sabia que **André Laban**, enginyer de **Calypso** durant vint-i-un anys, havia pintat quadres submarins *in situ*, és a dir, submergit davant del paisatge que representava amb audàcia sobre les seves teles.

Avui en dia, després de 28 anys d'ofici i més de 1.400 quadres pintats per tots els mars del planeta, estic en disposició d'articular una veritable història de la pintura submarina. Els especialistes han definit aquesta tècnica i el conjunt d'obres més significatives pintades a sota el mar, com un nou estil de la Història de l'Art.

Al mateix temps que desenvolupava la tècnica i acumulava experiència, investigava a fons sobre els orígens d'aquesta pràctica que té més de 150 anys.

Com bé sap tothom, en aquella època no existia la fotografia submarina, per tant, mai s'havien pogut divulgar imatges objectives del fons del

mar. Algunes publicacions incloïen il·lustracions que fantasiejaven i distorsionaven la realitat del món submarí. Per aquesta raó, un jove austríac es va atrevir a submergir-se en una campana de busseig, per aportar a l'art i sobretot a la ciència una visió real de l'entorn marí.

El baró Eugen Freiherr von Ransonnet-Villez (nascut el 7 de juliol de 1838 a Hietzing, prop de Viena, i va morir el 28 de juliol de 1926 a Nussdorf am Attersee), va ser un diplomàtic austríac, pintor, litògraf, biòleg i explorador. Provenia d'una família aristòcrata francesa. El seu pare Karl v. Ransonnet-Villez era director de l'oficina del Consell de Ministres i vicepresident de la Cort de Viena.

Als onze anys va començar a estudiar a l'Acadèmia de Belles Arts de Viena. De 1855 a 1858 va estudiar Dret i aquell mateix any va entrar al servei diplomàtic de l'Imperi Austrohongarès, Ministeri de Relacions Exteriors Orient Expedicions. A partir de 1860, va viatjar a Palestina, Egipte i l'Índia, on hi va arribar en nom de l'emperador d'Àustria, iniciant la seva activitat diplomàtica.

En el seu temps lliure, la seva passió era la ciència, la fotografia i la pintura, però sobretot la litografia.

El 1864 va construir una campana de busseig amb els pesos d'ancoratge mòbils basats en l'invent de Franz Kessler. La campana tenia un subministrament d'aire des d'un vaixell, un ull de bou, una zona d'estar i sis bales de canó per compensar la flotabilitat. En les seves proves d'immersió a Ceilán (1864-1865) va ser capaç d'observar el món submarí directament, realitzant esbossos a partir dels quals va crear litografies i olis, aportant a la ciència les primeres imatges que mostraven la realitat del fons del mar. Des de la seva campana va anotar també àmplia informació detallada sobre com es veuen els colors a sota l'aigua. Aquest material va servir per fixar les bases a la Història de l'Art i la Ciència, de com es realitza la pintura a l'oli sota l'aigua.

Va utilitzar la campana en aigües relativament poc profundes i, el 1867, va publicar a Viena

el seu llibre sobre Ceilán incloent imatges dels habitants, la vida animal i vegetal de les terres baixes i a les muntanyes de Ceilán, així com el paisatge submarí prop de la costa, vist des de la seva campana de busseig.

Va publicar entre altres obres: "Viatge des d'El Caire a la porta d'entrada als esculls de coral del Mar Roig" (Viena 1863) i "Imatges de viatges de les Índies Orientals, Tailàndia, Xina i Japó".

Durant la seva vida va obtenir els reconeixaments següents: recolzament de l'Ordre Papal, Pro Ecclesia et Pontifice i Bene Merenti, Cavaller de l'Ordre de la Corona. Medalla d'or de les Arts i les Ciències, primer ciutadà honorari a Nussdorf am Attersee i Volosca en Istria.

L'any 1892 va donar les úniques pintures a l'oli sota l'aigua al Museu d'Història Natural de Viena. Una rèplica a escala de la campana es troba exhibida en el Museu d'Història Natural de Viena.

El següent artista submarí en el temps va ser l'indoesocès Walter Howlison Mackenzie Pritchard conegut com a Zarh Pritchard. Va néixer a Madras, Índia, el 26 de març de 1866 i va morir el 29 d'agost de 1956 a Austin, Texas.

És considerat el pare de la pintura submarina, ja que va aconseguir pintar per primera vegada utilitzant les seves pintures en contacte directe amb l'aigua.

Va ser un artista britànic nord-americà, conegut per pintar paisatges submarins a sota l'aigua, utilitzant un vestit de busseig clàssic i materials impermeables.

De pare i mare britànics i irlandesos, als deu anys es va traslladar des de l'Índia a Escòcia per ingressar a l'escola. Prop de casa seva a la badia de Portobello va començar a fer les seves primeres observacions sota l'aigua i va quedar fascinat. Als divuit anys va ingressar a l'escola d'art d'Edimburg. Abans de convertir-se en artista, va estudiar breument medicina i va treballar a Londres durant anys dissenyant decorats i vestits amb temes submarins per a l'actriu Sarah Bernhardt.

El 1902, per qüestions de salut s'instal·là a Califòrnia i el 1905 va començar a pintar sota l'aigua a Tahití. Quan va tornar a Califòrnia, va portar molts dibuixos i esbossos. El 1906 a San Francisco, Pritchard va organitzar la seva primera exposició d'obres submarines. Però el destí de l'exposició va ser inesperat, la ciutat va patir un terratrèmol i en conseqüència un incendi. Prop de 50 pintures van ser destruïdes pel foc. El 1909, l'artista va canviar el seu nom pel de "Zarh. Pritchard" i va viatjar pel món cercant nous escenaris submarins, amb viatges a les Bermudes, de nou a Tahití, Filipines, Santa Bàrbara, Brasil, Japó, Samoa, Estats Units i altres llocs del mar Mediterrani.

Va realitzar grans exposicions obtenint un gran èxit i un gran impacte mediàtic: Tokio (1919, 1920), París (1921, 1925), Rio de Janeiro (1922), Londres (1928), Nova York, Honolulu, Pasadena i altres ciutats d'Estats Units. Hi ha una obra seva al Museu del Louvre, en el Centre George Pompidou i en el Museu de Luxemburg de París, també en el Museu Oceanogràfic de Mònaco, a Cleveland Museum of Natural History, al Museu Americà d'Història Natural i en el Brooklyn Museum de Nova York, a Pasadena a la galeria de Grace Nicholson, al Musel of Fine Arts de Boston, etc.

Amb l'important invent de l'escafandre autònom de Gagnan i Cousteau sorgeix André Laban, un pintor submarí francès que va suposar una continuïtat de l'experiència dels seus antecessors, però en un canvi d'era i també del concepte de busseig.

Avui en dia, André Laban és considerat un pioner de l'equip de Jacques-Yves Cousteau, i un artista reconegut internacionalment.

Va néixer a Marsella, el 19 d'octubre de 1928 i va morir el 10 d'octubre de 2018 a Saint-Antonin-Noble-Val, prop de Toulouse. Es va embarcar l'any 1952 com a enginyer químic a bord del Calypso. Va treballar durant més de vint anys amb Cousteau.

El 1953, va estudiar com fer una carcassa per a una càmera de televisió que va ser utilitzada en

el programa de televisió d'Eurovisió: *"En directo desde el fondo de los mares"*.

El 1956, es va realitzar la pel·lícula: "Le Monde du Silence", filmada amb càmeres cintemato-gràfiques de 35 mm que André Laban, Claude Strada i Armand Davso van dissenyar i construir. La pel·lícula va guanyar la Palma d'Or al festival de Cannes de 1956 i l'any següent, el 1957, va guanyar l'Òscar de l'Acadèmia de cinema d'Estats Units al millor documental.

De 1956 a 1966, André Laban va ser director de l'Oficina Francesa per a la Investigació Submarina, des d'on, per exemple, es va posar a prova el platet de busseig, SP-350, Denise, que després André Laban va pilotar en la filmació de la sèrie documental de l'Odissea de l'Equip Cousteau, aconseguint una profunditat de 350 metres.

A l'octubre de 1965 va passar tres setmanes a una profunditat de 100 metres, a l'experiment Précontenent III a Cap Ferrat. Sis homes van viure allà a sota pressió durant aquest experiment, portat a la pràctica per l'equip de Cousteau. Aquesta aventura és comparable a l'audàcia de viure a l'espai exterior i va suposar per a André Laban, el punt culminant de la seva vida com a tècnic de les profunditats. André Laban, va ser el cap d'aquesta missió, que va jugar un paper multifacètic des del punt de vista científic i humà.

Realitzant immersions fora d'aquest habitatge, André Laban va sentir la necessitat de transcriure a través de la pintura el que percebia l'ull humà. El 1966 va iniciar les seves sessions pictòriques entre les profunditats de 15 i 25 metres.

L'any 1995 Laban publica "La Passión du Bleu".

El 1996 torna a guanyar la Palma de l'Or del Festival mundial de la imatge subaquàtica d'Antibes, amb la seva pel·lícula "Iris i Oniris".

El 2007 publica: "One Man Chauve", incloent en una vinyeta humorística les fotografies que havia realitzat des de 1973 fins a 1983.

La seva última pel·lícula "Neptunia" va guanyar el premi de l'humor al Festival d'Antibes 2007.

L'any 2010 publica: "Dictionnaire des Petits Mots Logiques" i "On ne Radine pas avec l'Humour".

El novembre de 2011 André Laban va rebre la més alta distinció internacional per tota la seva trajectòria atorgat pel ISDHF (International Scuba Diving Hall of Fame) a les Illes Gran Caimán.

Durant els últims cinquanta anys de la seva vida va participar en nombrosos esdeveniments, conferències i exposicions arreu del món.

L'any 2006, André Laban i jo ens vam conèixer personalment en el Festival de Cinema Submarí de Sant Sebastià i iniciem una amistat que va durar fins la seva mort. Durant aquest període vam compartir informació sobre la pintura submarina.

El gener de l'any 2015 André Laban i jo vam acordar a París, pintar junts a la localitat de l'Estartit, amb l'objectiu de realitzar un documental complementari a l'exposició: "Pintura subaquàtica 150 anys d'història". Les dues immersions dutes a terme per nosaltres, es van realitzar durant l'estiu de 2015 quan André Laban tenia 87 anys d'edat i van ser les dues últimes immersions de la seva vida.

L'exposició es va celebrar al **Museu Marítim de Barcelona** l'any 2016. Va romandre oberta al públic durant quatre mesos, superant els 30.000 visitants. Va ser la primera exposició a nivell mundial, exclusiva sobre la Història de la Pintura Submarina.

"**Pintura Subaquàtica 150 anys d'Història**" va ser organitzada per l'Associació Adaihs, que dirigeix el meu fill Dan Cruz, historiador d'art. Es va dur a terme amb la col·laboració del propi Museu Marítim de Barcelona, conjuntament amb el Museu Oceanogràfic de Mònaco i el Museu d'Història Natural de Viena.

La mostra es va basar, a través d'exemples reals, en la necessitat que ha tingut l'ésser humà des de la prehistòria, fa 40.000 anys, de representar mitjançant la pintura, les criatures del món submarí, fins que la tecnologia del busseig ha permès dur a terme aquestes representacions, directament sota l'aigua. Obres originals dels

tres pioners mencionats anteriorment acompanyats d'alguns dels meus treballs, es van exposar mostrant l'evolució i la diferència de criteri estètic, que l'estil i la tècnica havien experimentat a través de quatre generacions d'artistes.

El dia de la inauguració amb André Laban, vaig recordar el primer quadre submarí que vaig pintar. Va ser el dia 16 de setembre de 1992. El meu germà Antonio i jo vam sortir amb la nostra embarcació neumàtica des de la platja del Castell. Ens vam dirigir fins les Illes Formigues, on vam realitzar una immersió a sis metres de profunditat, durant 90 minuts. Recordo que les dues bibotelles que vam fer servir aquell dia, les vam omplir d'aire de l'estació de càrrega del **Club del Mar**. Això va passar diverses vegades durant mesos, fins que el nostre principal patrocinador d'equips de busseig: "**Nemrod**" ens va equipar completament i fins i tot ens va proporcionar un compressor portàtil, que ells van adquirir per a l'ocasió a Àustria, encara el conservo. Vam mantenir el contracte d'imatge de **Nemrod** fins que l'empresa va tancar les portes, després de molts anys de presència a Espanya, havent equipat a l'exèrcit i a milers dels seus usuaris de busseig durant dècades.

Van ser moltes les empreses que van col·laborar amb nosaltres, ja que les despeses que suposava aquesta aventura eren considerables. Dues de les empreses que van ser decisives en aquest sentit estaven ubicades a **Terrassa**. Em refereixo a "**Fotos Francino**" que cobria tot l'apartat fotogràfic. S'ha de tenir en compte que a cada immersió que realitzàvem utilitzàvem un carret de diapositives i un altre de negatiu per revelar en paper i solíem fer diverses sessions a la setmana.

L'altra gran empresa va ser "**Pintures Sant Lluç**". En aquest comerç hi solia comprar tots els materials de belles arts que necessitava per pintar els meus quadres realistes, corresponents a la meua etapa anterior. **Enric Coll** i jo vam arribar a ser molt amics.

Fins a aquell moment jo sempre pintava amb pintura acrílica, però sota l'aigua era inapropiada perquè es dissolia. Un dia vaig comprar olis i l'Enric que era un jove vital, alegre i molt curiós

pel que fa a les tècniques artístiques, no entenia el motiu d'aquest canvi de materials. Ell que era fill de l'amo de la botiga, el pintor **Antoni Coll**, sabia perfectament que la pintura acrílica i l'oli eren materials que s'utilitzaven per a tècniques diferents.

A mi em feia cert respecte explicar-li el perquè i sobretot el motiu per al qual volia aquelles pintures. Quan li vaig explicar el motiu i el destí d'aquells nous materials, l'Enric va creure que li estava prenent el pèl. Aviat va entendre que el tema anava de veritat i va trucar per telèfon al meu estudi, demanant-me que anés a la botiga de la Rutlla.

Quan vaig arribar tenia una gran taula plena de materials. Infinitat de caixes d'olis de la marca **"Titán"**, tots els colors que ell considerava necessaris per desenvolupar el meu treball sota l'aigua. Centenars de teles de tots els tamany, espàtules, un cavallet metàl·lic plegable d'origen italià, que encara faig servir avui en dia, i un llarg etcètera valorat en milers d'euros, en aquell moment "pessetes".

L'Enric estava més entusiasmada que jo mateix. Va voler patrocinar-me i haig de dir que durant els anys que va durar aquesta col·laboració va ser imprescindible. De manera que en gran mesura, dec a aquestes persones tot l'èxit internacional que he pogut adquirir com a artista i en especial com a pintor submarí.

Després del primer quadre on vaig representar les escasses restes d'un vaixell gairebé desaparegut per complet, en van venir molts més. La tècnica era difícil, tenint en compte que jo era un pintor que desenvolupava un estil lent i minuciós. El meu llenguatge artístic era depurat i exigia dies, setmanes i mesos per executar una obra.

Aviat vaig entendre que el que jo estava fent suposava més que res una revolució per a mi mateix. Exigia un canvi absolut de plantejament estètic. Calia buscar un nou llenguatge més dinàmic i ràpid, més expressionista, tenint en compte que el meu objectiu era expressar el que un lloc determinat del paisatge submarí em feia sentir. No només pretenia descriure un

enclavament sinó també com aquell lloc incidia en les meves emocions.

La tasca es presentava àrdua i extremadament difícil. Molts dies en sortir de l'aigua i contemplar la meua obra la decepció era enorme. La feina de síntesi no estava ben resolta. Fallava l'harmonia, en els espais, en les distàncies i no sabia com ajustar els temps per poder avançar amb l'obra durant una immersió.

Però en algunes ocasions passava tot el contrari i llavors entenia que havia d'aprendre dels meus errors. A l'estudi passava hores contemplant i comparant els quadres que m'agradaven i els que no. Intentant llegir els missatges que amagaven. Observava atentament com s'interrelacionaven les taques de color. La reacció visual dels tons freds en contraposició amb els càlids. Desitjava desxifrar els enigmes d'una nova pintura que fins aquell instant desconeixia.

Finalment, mentre pintava sota el mar, vaig deixar de pensar en el que estava fent i de forma quasi intuïtiva vaig desxifrar claus que em van portar pel camí encertat. Vaig començar a dominar la tècnica i a escollir els temes amb encert: peixos, prats de posidònies, coves, restes arqueològiques, vaixells enfonsats, penya-segats plens de vida marina, etc. La història de la pintura subaquàtica havia guanyat un nou artista.

Els primers 8 anys els vaig passar treballant exclusivament a la Costa Brava i en alguns punts de la costa est espanyola, però a partir de l'any 2000 vaig començar el periple internacional que m'ha permès pintar i exposar en molts països del món.

Fins a l'actualitat, la meua obra ha tingut una enorme incidència en els mitjans de comunicació internacional, amb més de 100 reportatges i documentals de televisió, quasi 500 en premsa escrita i en llibres, 100 entrevistes de ràdio, etc. S'han realitzat 10 tesis doctorals analitzant la meua obra.

He pintat diferents enclavaments del **Mar Mediterrani**: a Espanya Costa Brava, Dènia, Cabo de Palos (Cartagena), Cabo de Gata, (Almeria), Formentera. Malta i Grècia. A l'**Oceà Atlàntic**: Illes Cíes de Tenerife, Lanzarote, El Hierro i Cap

Verd, Illa de Sal, Cuba i República Dominicana. Al **Mar Roig**: Egipte, Hurgada i diferents enclavaments de la Península del Sinaí. Al **Mar Carib**: Mèxic, Cuba i República Dominicana. A l'**Oceà Índic**: República de Maldives, Reserva Marina de Malindi (Kènia), i illes Phi Phi (mar d'Andamán) a Tailàndia. A l'**Oceà Pacífic**: Illa de Koh Tao (mar de la Xina Meridional). Al Mar Cantàbric: Ría del Eo. Explorant a més altres mars que han influït en el meu concepte de paisatge submarí: **Adriàtic**: (Venècia), Mar de Màrmara: Illes del Príncep (Turquia), **Mar Mort** (Jordània), Essaouira (Marroc) o Algarbe (Portugal).

He assessorat a nous pintors submarins d'Argentina, Perú, Mèxic, Colòmbia, Cuba, essent referents per altres a Ucraïna, Rússia, Indonèsia, Bèlgica, etc.

M'han convidat en organitzacions governamentals i governs a participar en esdeveniments relacionats amb la conservació mediambiental i en especial dels oceans. He realitzat 125 exposicions personals de les que destacaria a mode de resum les següents: participació a la Cimera del Canvi Climàtic COP 25. Madrid 2019. Museu Carmen Thyssen. Màlaga 2019. "Arte

Bajo las Olas" Seu de la Unesco. París, França 2017. "Pintura subaquàtica 150 anys d'Història" Museu marítim de Barcelona 2016. XXX Fira internacional de Turisme 2010 FIT Cuba 2010. La Habana, Cuba "Sons de Mar" Polyforum Siquieros. Mèxic DF. 2008. Exposició Universal Expozaragoza, 2008.

De totes les temàtiques que he explorat al llarg d'aquestes dècades, els derelictes han conformat el gruix principal de la meua obra, sent reconegut mundialment com "El pintor de naufragis".

És cert que he pintat centenars de vaixells enfonsats. Sento que en pintar-los rescato la seva història i la dels seus tripulants desapareguts. Alguns d'aquests vaixells són pràcticament anònims i desconeguts avui en dia, però altres segueixen essent molt emblemàtics, com l'esquadra de l'Almirall Pascual Cervera i Topete enfonsada a les aigües de Santiago de Cuba durant el conflicte de 1898. He tingut l'honor de pintar les restes de gairebé tota la flota. Aquesta experiència l'hi dec al destí i a l'obstinació per recollir el testimoni dels meus avantpassats i afrontar el repte de la **Pintura Submarina**.

Si... es verdad. Lo confieso. Soy un intruso que pretendía ser uno más entre ellos, cubierto por el cristal azul de la superficie. Pero tan solo se dejan observar mientras me observan a mí con recelo. Yo los miro ante el telón de fondo de su mundo y la profundidad oscurece nuestro lenguaje mudo. Yo quería ser un cronista, un narrador con las manos manchadas, contando al mundo lo que sentía ante ellos. Quería amarles y ser amado... pero soy un intruso que entró sin invitación en esa fiesta, interrumpiendo su sueño silencioso.

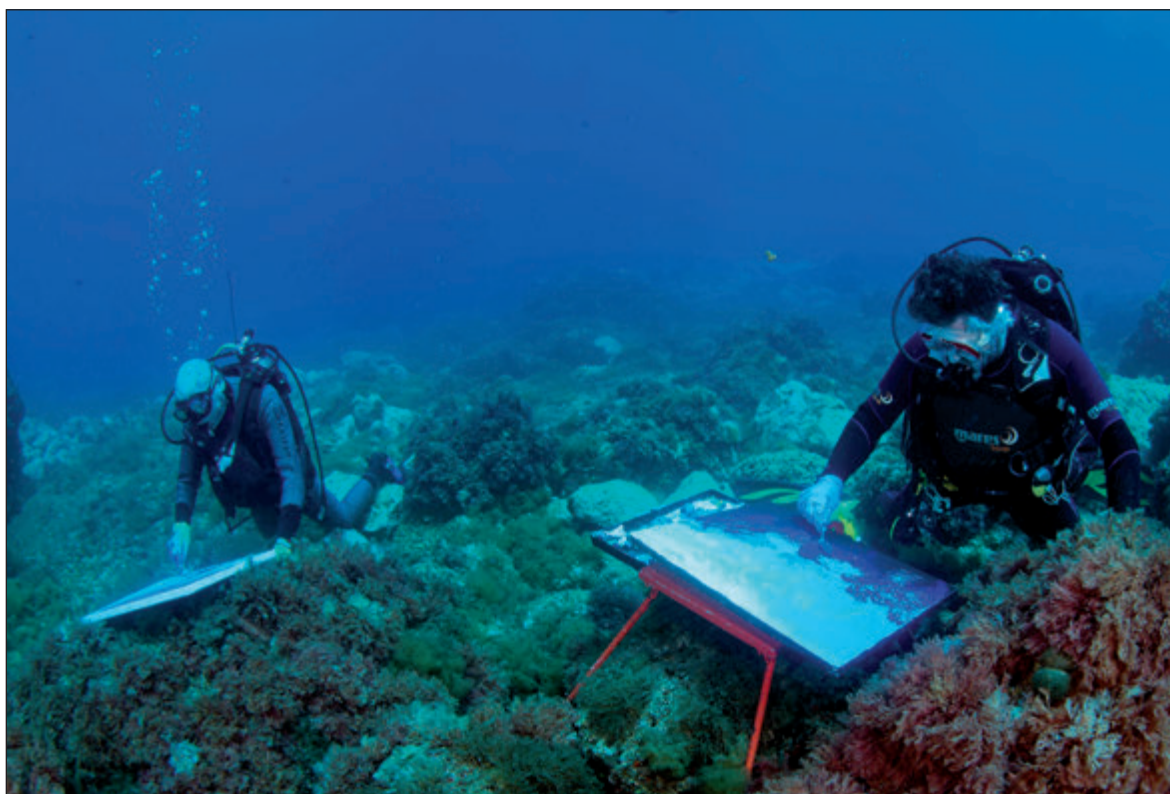

Alfonso Cruz
Suárez

2017. Alfonso Cruz pintant un quadre a l'oli a la proa del derelict del vaixell de la flota espanyola CRISTÓBAL COLÓN a Santiago de Cuba.
Foto: Maickel Cáceres.

2010. Alfonso Cruz amb l'obra acabada al derelict de l'ALTAGRACIA a Santa Lucía. Cuba.
Foto: Jesús Vicente González.

2015. Alfonso Cruz pintant un quadre a l'oli, juntament amb André Laban enginyer del vaixell Calypso de Jacques Yves Cousteau. Foto: Josep Clotas.

Alfonso Cruz davant una de les seves obres de gran format.

Derelicta d'EL BOREAS a Palamós, pintura submarina, oli sobre tela 50x73 cm realitzada per l'Alfonso Cruz.

Penya-segat amb gorgònies vermelles, pintura submarina, oli sobre tela 81x100 cm realitzada per l'Alfonso Cruz.

Derelict, pintura submarina, oli sobre tela 89x116 cm realitzada per l'Alfonso Cruz.